Neapolis university of Pafos

Master in Public Administation (MPA)

Postgraduate disseration

‘‘Το δημοσιονομικό και στρατηγικό πλάνο της Ελλάδας στην μάχη της πανδημίας του covid-19’’

Vasileios Kosmidis

Supervisor: Dr. Panagiotis Liargovas

Thessaloniki, Greece, January 2022

‘‘Το δημοσιονομικό και στρατηγικό πλάνο της Ελλάδας στην μάχη της πανδημίας του covid-19’’

Ονοματεπώνυμο Φοιτητή/Φοιτήτριας: ΚΟΣΜΙΔΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Τίτλος Μεταπτυχιακής Διατριβής: "Το δημοσιονομικό και στρατηγικό πλάνο της Ελλάδας στην μάχη της πανδημίας του covid-19''

Η παρούσα Μεταπτυχιακή Διατριβή εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών για την απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις και εγκρίθηκε στις …..…… [ημερομηνία έγκρισης] από τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής.

Εξεταστική Επιτροπή:

Πρώτος επιβλέπων (Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφος)……[ονοματεπώνυμο, βαθμίδα, υπογραφή]

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: ……[ονοματεπώνυμο, βαθμίδα, υπογραφή]

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: ……[ονοματεπώνυμο, βαθμίδα, υπογραφή]

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © ΚΟΣΜΙΔΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ**, 2022**

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της διατριβής από το Πανεπιστημίου Νεάπολις δεν υποδηλώνει απαραιτήτως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Πανεπιστημίου.

Abstract

In this paper, an attempt is made to study the first two waves of the Covid-19 pandemic in Greece for the period from 01-01-2020 to 28-02-2021. During this time period, Greece, like most of the world, experienced two consecutive waves of the pandemic within a few months. However, the timely and decisive interventions and measures taken by the government, both in the first wave of covid-19 and in the second wave, contributed to the reduction of the spread and of course the decompression of the health system, as during this period the vaccines were still in the research stage. research with knowledge about this disease was also still in its early stages, so this created a climate of fear in the world, perhaps a factor that contributed positively to the social distancing that the WHO suggested states implement. In the third chapter, there will be an extensive description of the positive and negative effects that the pandemic has had, such as on the economy, the environment and the mental health of citizens. In addition to this, this paper will also present the support measures implemented by the government, especially those during the first wave. Finally, for the comparison of all the findings, which exist in the piece of literature, there will be a quantitative comparison of Greece, with two European countries in terms of cases, deaths in population per 1,000,000 inhabitants between 1/1/2020 and 30/3/2021 with their graphs. Therefore, upon completion of this project, conclusions will be provided on the success of the measures and choices made by the government during the time period under study.

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία, πραγματοποιείται προσπάθεια μελέτης των δύο πρώτων κυμάτων της πανδημίας Covid-19 στην Ελλάδα για τη χρονική περίοδο από 01-01-2020 έως και 28-02-2021. Στην χρονική περίοδο αυτή, η Ελλάδα όπως και το μεγαλύτερο μέρος του κόσμου, αντιμετώπισε δυο διαδοχικά κύματα της πανδημίας μέσα σε ελάχιστους μήνες. Παρόλα αυτά όμως, οι έγκαιρες και καίριες παρεμβάσεις και τα μέτρα που παρθήκαν εκ μέρους της κυβέρνησης, τόσο στο πρώτο κύμα του covid-19 όσο και στο δεύτερο συνετέλεσαν στον περιορισμό της διασποράς και φυσικά την αποσυμπίεση του συστήματος υγείας, καθώς την περίοδο αυτή τα εμβόλια ήταν ακόμη σε ερευνητικό στάδιο. Η έρευνα με τις γνώσεις γύρω από την ασθένεια αυτή, ήταν επίσης ακόμη σε πρώιμα στάδια, επομένως αυτό δημιουργούσε ένα κλίμα φόβου στον κόσμο, ίσως παράγοντα που συνετέλεσε θετικά στην κοινωνική αποστασιοποίηση που πρότεινε ο ΠΟΥ στα κράτη να εφαρμόσουν. Στο τρίτο κεφάλαιο, θα υπάρξει μια εκτενής περιγραφή σχετικά με τις θετικές και τις αρνητικές συνέπειες που εμφάνισε η πανδημία, όπως στην οικονομία το περιβάλλον και την ψυχική υγεία των πολιτών. Πέραν τούτων στην εργασία αυτή θα παρουσιαστούν και τα μέτρα στήριξης που εφάρμοσε η κυβέρνηση, ιδιαίτερα εκείνα κατά την διάρκεια του πρώτου κύματος. Τέλος για την σύγκριση όλων των ευρημάτων, που υπάρχουν στο κομμάτι της βιβλιογραφίας θα υπάρξει ποσοτική σύγκριση της Ελλάδας, με δυο ευρωπαϊκά κράτη σε επίπεδο κρουσμάτων, θανάτων σε πληθυσμιακή κλίμακα ανά 1.000.000 κατοίκους μεταξύ του διαστήματος από τις 1/1/2020 έως και τις 30/3/2021 με τις γραφικές τους παραστάσεις. Με την ολοκλήρωση λοιπόν του έργου αυτού, θα παρατεθούν συμπεράσματα για την επιτυχία των μέτρων και των επιλογών που έκανε η κυβέρνηση την χρονική περίοδο που μελετάμε. Η επιλογή τόσο του χρονικού ορίζοντα των γεγονότων όσο και του πεδίου της έρευνας, δεν αποτελεί τυχαία επιλογή αλλά συνειδητή καθώς, αφενός με τον χρονικό ορίζοντα αναλύομε και ερευνούμε τα δυο πρώτα κύματα της πανδημίας, που ήταν και τα πιο σφοδρά. Αφετέρου οι χώρες που επιλέχθηκαν ως προς την έρευνα ανήκουν σε κοινή γεωγραφική και κλιματική ομάδα (μεσογειακές χώρες), και πέραν τούτου πρόκειται και για χώρες που επίσης κατά το παρελθόν αντιμετώπισαν μεγάλα οικονομικά προβλήματα.

Περιεχόμενα

Abstract 5
Περίληψη 6
Περιεχόμενα 7
Πίνακας γραφημάτων & πινάκων 8
Εισαγωγή 9
1. Διαχείριση κρίσιμων καταστάσεων 10
1.1 η εξέλιξη του μηχανισμού διαχείρισης 10
1.2 Γενικά χαρακτηριστικά περί πανδημίας 12
2. Διαχείριση υγειονομικών κρίσεων 13
2.1 Η πανδημία του covid-19 13
2.2 Η εμφάνιση και η διασπορά του covid-19 14
2.3 Τα κύματα του covid-19 16
3. Case study 17
3.1 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΠΡΙΝ & ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΑΝΔΗΜΙΑ 18
3.2 ΣΧΕΔΙΟ «Επανεκκίνηση της Ελληνικής Οικονομίας» 19
3.3 ΣΧΕΔΙΟ «Restart Tourism» 21
3.4 2ο Κύμα της πανδημίας στην Ελλάδα 24
3.5 Οι Θετικές συνέπειες 26
3.6 Οι αρνητικές συνέπειες 28
3.7 Το Δημοσιονομικό πλάνο της Ελλάδας έναντι στον Covid-19 30
3.8 Το Στρατηγικό πλάνο της Ελλάδας έναντι στον Covid-19 32
4. Έρευνα της ΜΔΕ 37
4.1 Ερευνητικά ερωτήματα της διπλωματικής εργασίας 37
4.2 μεθοδολογία έρευνας & πεδίο μελέτης 37
4.3 βήματα της έρευνας 38
4.4 αποτελέσματα της έρευνας 38
5. Συμπεράσματα 46
7. Αδυναμίες - Προτάσεις για μελλοντική έρευνα 49
Βιβλιογραφία 50

Πίνακας γραφημάτων & πινάκων

Figure 118
Figure 221
Figure 322
Figure 422
Figure 526
Figure 638
Figure 739
Figure 840
Figure 940
Figure 1041
Figure 1142
Figure 1243

Εικόνα 123
Εικόνα 244
Εικόνα 345

Εισαγωγή

Η Ελλάδα, η Ευρώπη και ολόκληρος ο πλανήτης, ήρθαν αντιμέτωποι στις αρχές του 2020, με έναν νέο, άγνωστο και άκρος επικίνδυνο ιό που προσέβαλε το αναπνευστικό σύστημα. Ο ιός έκανε την εμφάνιση στην Ευρώπη με πρώτο σημείο εμφάνισης την Ιταλία, για την Ευρώπη. Περί τα μέσα Μαρτίου ο ιός άρχισε να γίνεται αισθητός και στην χώρα μας, με την κυβέρνηση να προσβλέπει σε αυστηρά μέτρα ώστε να αποφευχθεί η τραγωδία της Ιταλίας και μετέπειτα της Ισπανίας. Η άρνηση της Κίνας να δημοσιοποιήσει τα αποτελέσματα των πρώτων κρουσμάτων στην ενδοχώρα της, ίσως να καθυστέρησε και να περιόρισε τον χρόνο δράσης για τις χώρες. Παρόλα αυτά, η καίρια δράση της χώρας μας, οδήγησε σε πολύ καλά αποτελέσματα, ιδιαίτερα κατά το πρώτο κύμα της πανδημίας. Η Ελλάδα, όπως ακριβώς και όλες οι υπόλοιπες χώρες του κόσμου, μπήκε σε καθεστώς αποκλεισμού τόσο συνοριακά όσο και μέσα στην ίδια την επικράτεια της χώρας. Αυτή η αναγκαία κατάσταση εκτροχίασε την συνολική οικονομία του κόσμου, με πολλές όπως option ανάκαμψης. όπως θα αναφερθεί και αναλυτικότερα σε παρακάτω κεφαλαία, τόσο η Ευρώπη όσο και η Ελλάδα αναγκάστηκαν να μεταβάλλουν τους προϋπολογισμούς τους, ώστε η οικονομία να μην καταρρεύσει αλλά παράλληλα να υποστηρίξουν τομείς, όπως η έρευνα και η δημόσια υγεία. Εν έτη λοιπόν 2020 τόσο από πλευράς λαών όσο και από πλευράς κρατικών μηχανισμών δόθηκε μεγάλη μάχη και έγιναν πολλές θυσίες σε καθημερινές ελευθερίες. Τίποτα όμως δεν έγινε άσκοπα και τυχαία. Η Ευρώπη στάθηκε αρωγός στην προσπάθεια των χωρών για ανάκαμψη, και με την σειρά της η Ελλάδα στους πολίτες της. Η παγκόσμια επιστημονική κοινότητα σύσσωμη μπήκε στην διαδικασία ερευνών τόσο για την εύρεση εμβολίων και φαρμάκων, αλλά και για την αντιμετώπιση της πανδημίας μέσα στις πόλεις. Είναι λοιπόν επόμενο να αποδώσουμε φόρο τιμής σε όλους τους ιατρούς, νοσηλευτές και επιστήμονες που άγρυπνοι και σε επιφυλακή κατάφεραν να περιορίσουν τις απώλειες και την διασπορά του ιού. Μετά από ένα έντονο πλήγμα δυο κυμάτων, που χτύπησαν την Ευρώπη και τον κόσμο, οι κόποι των επιστημόνων απέδωσαν, και βγήκε σε χρόνο ρεκόρ, όχι ένα αλλά 3 διαφορετικά εμβόλια. Αν και αυτό ανήκει σε μεταγενέστερη χρονική στιγμή από αυτή που ερευνούμε στην παρούσα διπλωματική, είναι γνωστό πως ακόμη και σήμερα ο ιός υπάρχει και είναι ευχή όλων σιγά σιγά και με σωστή αντιμετώπιση να επανέλθουμε σε κανονικούς ρυθμούς ζωής.

1. Διαχείριση κρίσιμων καταστάσεων

1.1 η εξέλιξη του μηχανισμού διαχείρισης

Ξεκινώντας από μια σύντομη ιστορική αναδρομή, σχετικά με τις απαρχές και την προέλευση, εκείνου του φάσματος της δημόσιας διοίκησης που σχετίζεται με τις καταστάσεις έκτακτης ανάγκης και των κρίσεων, θα καταλήξουμε στο ποιο ειδικό κομμάτι το οποίο έχει άμεση σχέση με τα πολύ δυσάρεστα γεγονότα που επί δυο ολόκληρα χρόνια, ταλαιπώρησαν κοινωνίες και οικονομίες σε ολόκληρο τον πλανήτη. Αυτό το κομμάτι δεν είναι άλλο από την πανδημία του ιού covid-19 σε σχέση με την λειτουργία τόσο του συστήματος της δημόσιας διοίκησης και του κρατικού μηχανισμού γενικότερα, αλλά και ειδικότερα την συμβολή του συστήματος διαχείρισης έκτακτων αναγκών όπως θα δούμε σε μια λεπτομερή ανασκόπηση. Από την απαρχή του ανθρώπινου είδους, αλλά ιδιαίτερα τις πρόσφατα περασμένες δεκαετίες, υπήρχε πάντοτε η ανάγκη για αντιμετώπιση των κινδύνων και των απειλών, είτε αυτές ήταν από φυσικά αιτία, είτε από τον ανθρώπινο παράγοντα (Canton, 2019). Αυτός ο κοινός παρονομαστής λοιπόν, συνετέλεσε στο πέρασμα των ετών, στην δημιουργία μιας νέας μορφής management, η οποία μετουσίωσε την ατομική δράση, σε συλλογική. Πολλές φορές οι απειλές ήταν περισσότερο συνθέτες και πιο επικίνδυνες για τον κοινωνικό ιστό. Με την αφορμή αυτή, η διαχείριση κρίσεων, έγινε αναπόσπαστο κομμάτι και υποχρέωση της κεντρικής διοίκησης, με δυο βασικούς άξονες. Από την μια πλευρά έχουμε την ίδια την ανθρώπινη φύση και την ανάγκη για την κατανόηση της, ιδιαίτερα σε κρίσιμες καταστάσεις, με συσχέτιση όλων των χαρακτηριστικών αυτών με κοινωνιολογικές επιστήμες, καθώς επίσης, η ίδια η καταγραφή των γεγονότων ως ιστορικές αναφορές και αρχειακό υλικό, έθεσε ισχυρά θεμέλια σε μελλοντικές γέννες, όπως και σήμερα, για την άμεση αντιμετώπιση κρίσεων. Συνοπτικά λοιπόν τόσο η καταγραφή της ιστορίας αλλά και η συλλογική αντιμετώπιση των κρίσεων με στρατηγικό σχεδιασμό, από το 2001 και έπειτα στην ευρωπαϊκή ένωση με τον ευρωπαϊκό μηχανισμό προστασίας των πολιτών και αντιμετώπισης κρίσεων (ec.europa.eu). Ενώ για τις Ηνωμένες πολιτείες της Αμερικής Ο Πρόεδρος Κάρτερ υπέγραψε το Εκτελεστικό Διάταγμα 12127, με ισχύ την 1η Απριλίου 1979, ιδρύοντας τη FEMA. Λίγο αργότερα, υπογράφοντας το Εκτελεστικό Διάταγμα 12148 στις 20 Ιουλίου 1979, ο Πρόεδρος Κάρτερ έδωσε στην υπηρεσία τη διπλή αποστολή διαχείρισης έκτακτης ανάγκης και πολιτικής άμυνας (www.fema.gov).

Παγκοσμίως, τόσο στην Ευρώπη αλλά και στις Ηνωμένες πολιτείες της Αμερικής, το σύστημα της δημόσιας υγείας είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την δημόσια διοίκηση. Κατα το πέρασμα των ετών, ιδιαίτερα τις τελευταίες δεκαετίες, κατά τις οποίες η λειτουργία ενός κράτους βασίζεται στα θεμέλια της χρηστής δημόσιας διοίκησης (Frederickson, et. al., 2018), ένα από τα πλέον σημαντικότερα πεδία της δημόσιας διοίκησης είναι η ανάλυση και η διαχείριση των κρίσεων. Οι αρχιτέκτονες των

αρχών της δημόσιας διοίκησης λοιπόν, προκειμένου να είναι εφικτό απροσδόκητοι και ανεπιθύμητοι παράγοντες τόσο, εκ' φυσικών αιτιών, αλλά και από ανθρώπινη συμμετοχή, δημιούργησαν μεθόδους διασφάλισης της ανθρώπινης ζωής. Αν και αρχικά η δημόσια διοίκηση ως αρχή, είχε την τάση να παραμελεί τις καταστάσεις έκτακτης ανάγκης ως πεδίο του πυρήνα της, με την εξέλιξη της, σταδιακά τέθηκαν οι εξής παράμετροι, σύμφωνα με τον William J. Petak, καθηγητής της δημόσιας διοίκησης του πανεπιστημίου της Καλιφόρνια.

- Μείωση ~ Είναι το πρώτο βήμα, κατά το οποίο αποφασίζεται τι μέτρα πρέπει να ληφθούν όταν μια απειλή συνεχίζει να υπάρχει και να θέτει σε κίνδυνο το κοινωνικό σύνολο. Κατά την φάση αυτή είναι σύνηθες φαινόμενο η έναρξη κάποιου σχεδίου με σκοπό την συρρίκνωση της απειλής.
- Ετοιμότητα ~ Προγράμματα δράσης αρχίζουν να εμπλουτίζονται με σκοπό την άμεση επέμβαση στο πεδίο της απειλής, ενώ παράλληλα σχηματίζονται ομάδες ειδικών που λειτουργούν εντός και εκτός των Ορίων δικαιοδοσίας τους σε συνεργασία με άλλες υπηρεσίες.
- Αντίδραση ~ Σε αυτό το στάδιο υλοποιούνται όλα τα πλάνα και τα προγράμματα δράσης, αξιοποιούνται όλοι οι διαθέσιμοι πόροι με σκοπό τόσο τον περιορισμό αλλά και την μείωση της διασποράς της απειλής.
- Ανάρρωση ~ Από την πρώτη στιγμή που θα γίνει υπαρκτή μια απειλή για τον κοινωνικό ιστό, ιατρική φροντίδα και περίθαλψη, λειτουργούν ακατάπαυστα ούτως ώστε αφενός να προσφέρουν στους πληγέντες πληθυσμούς τις πρώτες βοήθειες αλλά και αφετέρου να συμβάλουν στην αποσυμπίεση του συστήματος υγείας.

1.2 Γενικά χαρακτηριστικά περί πανδημίας

Παραπάνω αποτυπώνονται στην διατριβή, οι βασικές παράμετροι οι οποίες πρέπει να τεθούν σε εφαρμογή σε μια κατάσταση έκτακτης ανάγκης, σε ένα πιο γενικότερο πεδίο. Σχετικά με την περίπτωση όμως μιας πανδημίας, όπως αυτή του ιού COVID-19, αλλά και κάθε έξαρσης μιας επιδημίας τόσο σε κρατικό επίπεδο, αλλά και μιας πανδημίας σε διακρατικό επίπεδο, υπάρχουν αρκετές ακόμη παράμετροι και μέτρα τα οποία πρέπει να εφαρμοστούν. Μέτρα και στρατηγικές που ακολούθησε τόσο η Ελλάδα, αλλά και ο υπόλοιπος κόσμος, τα δυο και πλέον χρόνια που αντιμετωπίζεται αυτή η υγειονομική κρίση. Οι πανδημίες του 20ου και 21ου αιώνα, στον Δυτικό Κόσμο, μεταδόθηκαν και μεταδίδονται κυρίως μέσω άμεσης επαφής με σωματικά υγρά (AIDS, Έμπολα) ή μέσω αναπνευστικής επαφής, όπως η πανδημία της γρίπης, ο SARS, και ο νέος τύπος Κορωναίου COVID-19, (Capolongo, et. al., 2020). Σε αντίθεση με πανδημίες προηγούμενων εποχών, οι οποίες έχουν επιτυχώς καταπολεμηθεί, όπως αυτή της πανούκλας, έχουν άμεση σχέση με την εξέλιξη της προσωπικής υγιεινής της φροντίδας, που είναι πλέον καθολικό φαινόμενο καθώς η πρόσβαση σε είδη πρώτης ανάγκης, στα μεγαλύτερα αστικά και ημιαστικά κέντρα είναι δεδομένη. Στον αντίποδα, ασθένειες και ιοί που μεταδίδονται όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, μέσω του αναπνευστικού συστήματος, παρατηρείτε σε αυτούς μεγαλύτερη έξαρση, καθώς το φαινόμενο της αστικοποίησης και της σύγχρονης καθημερινότητας μέσω της αστική και οικιστική πυκνότητα, από την αύξηση και τον συνωστισμό των χώρων συνάντησης, από τη συμφόρηση των μέσων μαζικής μεταφοράς, όπως τα υπόγεια και οι προαστιακοί συρμοί. Ο κίνδυνος αναπνευστικής μετάδοσης, που ενισχύεται από την εγγύτητα των ανθρώπων, είναι σίγουρα λιγότερο εύκολο να αντιμετωπιστεί, επειδή η άγρια αστικοποίηση συνδέεται αναπόφευκτα με συνεχείς περιστάσεις συνωστισμού και προκαλεί επίσης μεγάλες οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες που, με τη σειρά τους, συνδέονται με κακή στέγαση και επισφαλείς συνθήκες ζωής. Επιπρόσθετα όπως, παρατηρήθηκε σε μεγάλες αστικές περιοχές, οι οποίες είχαν επιβαρυμένο μικρόκλιμα, λόγω είτε των θερμοκρασιών είτε της ποιότητας του αέρα, σε συνδυασμό με την αρχική έλλειψη των εμβολίων κατά τα πρώτα κύματα της πανδημίας, ο συνωστισμός αποτέλεσε τον βασικότερο παράγοντα της έξαρσης του ιού.

2. Διαχείριση υγειονομικών κρίσεων

2.1 Η πανδημία του covid-19

Η πανδημία της νόσου από τον ιό covid-19, που είναι επίσης γνωστός ως οξεία αναπνευστική νόσος 2019- nCoV, (Chakraborty, et. al., 2020), είναι σύμφωνα με τον παγκόσμιο οργανισμό υγείας, μια μολυσματική νόσος που προέρχεται από τον ιό SARS-COV-2, (www.who.int). Η μετάδοση του ιού μεταξύ των ανθρώπων, πραγματοποιείται μέσω των σταγονιδίων που δημιουργούνται όταν κάποιος φταρνιστεί ή βήξει εντός μιας κοντινής απόστασης. Να σημειωθεί εδώ, πως σύμφωνα με μελέτη του ίδιου του παγκόσμιου οργανισμού υγείας, τα σταγονίδια αυτά μένουν στην ατμόσφαιρα για περίπου 5 μέχρι και 10 λεπτά ανάλογα το περιβάλλον, αφότου κάποιος φταρνιστεί είτε βήξει. Η εκτίμηση για τον χρόνο εμφάνισης των συμπτωμάτων σε σχέση με την χρονική στιγμή της έκθεσης στον ιό, υπολογίζεται στις 2 έως και 14 μέρες συνήθως. Αυτό το χάσμα μεταξύ της έκθεσης και της νόσησης, αποτέλεσε και έναν πολύ δύσκολο παράγοντα ελέγχου των κρουσμάτων σε πραγματικό χρόνο. Σχετικά με τα συμπτώματα, μπορεί αυτά να περιλαμβάνουν, πυρετό, βήχα και δυσκολίες στην αναπνοή, ενώ πιο σπάνια μελέτες έχουν δείξει πως συμπτώματα όπως απώλεια της όσφρησης και της γεύσης (Hornuss, et. al., 2020) καθώς και έντονοι σκελετικοί πόνοι, (Cippolaro, et. al., 2020) είναι σημάδια πως κάποιος έχει εκτεθεί στον ιό. Δυστυχώς η περίοδος του κύκλου ζωής του ιού διαφέρει από τον κάθε ξενιστή, συνεπώς ορισμένοι δεν εμφανίζουν σοβαρά προβλήματα στην υγεία τους, ενώ πολλοί συνάνθρωποι μας αντιμετώπισαν και αντιμετωπίζουν, πολύ σοβαρές αναπνευστικές επιπλοκές που οδηγούν ακόμη και στον θάνατο (Tarrataca, et. al., 2020), ενώ ορισμένοι άλλοι αποβάλουν τον ιό σε ένα μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Πρόκειται για ένα ιό που προέρχεται από το ζωικό βασίλειο και ειδικότερα από τις νυχτερίδες και στη συνέχεια μεταπήδησε στον άνθρωπο (Jeremy Wilks, 2020).

2.2 Η εμφάνιση και η διασπορά του covid-19

Κατα τα τέλη του 2019 στην πόλη Γουχάν της Κίνας, έκανε την εμφάνιση του για πρώτη φορά ο ιός, που αν και αρχικά κανείς δεν μπορούσε να φανταστεί το επίπεδο της καταστροφής που επρόκειτο να συμβεί στα επόμενα χρόνια, πλέον έχουμε αρκετές πληροφορίες για το στέλεχος του ιού καθώς και τα απαιτητά εργαλεία για να την αντιμετώπιση και τον έλεγχο της διασποράς του. Τα πρώτα κρούσματα, τα οποία εμφανίστηκαν σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα από τον σημείο μηδέν και μετά το πρώτο κρούσμα, εμφάνισαν ιογενή πνευμονία. Το ημερολόγιο έδειχνε 9 Ιανουαρίου, όταν οι κινεζικές αρχές, ενημέρωσαν τον παγκόσμιο οργανισμό υγείας αλλά και τον υπόλοιπο πλανήτη, για την ύπαρξη αυτού του νέου ιού που ανήκει στις τάξεις των κορονοιών. Η κατάσταση αυτή ακόμη και σε αυτό το αρχικό στάδιο, αναστάτωσε τις αρχές της Κίνας, καθώς το 2002 ο ιός SARS εμφανίστηκε επίσης εντός των συνόρων της χώρας, αφήνοντας πίσω 8422 κρούσματα και 842 θανάτους σε 29 χώρες. Πάρα τις προσπάθειες της Κίνας να περιορίσει την έξαρση τόσο στην ενδοχώρα τους, αλλά και στις γειτονικές χώρες, τα γεγονότα έδειξαν πως όχι μόνο ο ιός δεν περιορίστηκε σε ένα κοντινό εύρος γειτονικών κρατών, αλλά μεταδόθηκε σχεδόν σε όλον τον πλανήτη. Στις 20 Ιανουαρίου η Κίνα έθεσε την πόλη της Γουχάν σε τοπική καραντίνα, ξεκίνησε την καταγραφή των κρουσμάτων και σε συνεννόηση με τον παγκόσμιο οργανισμό υγείας στις 14 Φεβρουαρίου του 2020, τέθηκε συναγερμός σε παγκόσμια κλίμακα. Λίγο αργότερα ο ιός κάνει την εμφάνιση του στην Ευρώπη, με ένα δυνατό πλήγμα στην Ιταλία και έπειτα στην Ισπανία, αφήνοντας πίσω εκατοντάδες νεκρούς. Η Ευρωπαϊκή ένωση τότε, αποφάσισε από κοινού με όλα τα μέλη της, να προβούν σε μέτρα περιορισμού της πανδημίας. Τα μέτρα αυτά αφορούσαν αποκλεισμό των συνόρων, τοπικά lockdowns, και αναβολή όλων των κοινωνικών και αθλητικών εκδηλώσεων. Αυτά τα μέτρα ήταν αναγκαία καθώς, τα αποτελέσματα του ιού ειδικά σε ευπαθείς και ευάλωτες κοινωνικές ομάδες ήταν θλιβερά. Φυσικά και η χώρα μας μπήκε στην μάχη κατά του κορονοϊού, με την πρώτη καθολική καραντίνα, που περιλάμβανε περιορισμό κυκλοφορίας, αποκλεισμό των συνόρων και αναστολή του λιανεμπορίου και της εστίασης, πλην των σουπερμάρκετ των φαρμακείων και των πρατηρίων. Γενικότερα ολόκληρη η χώρα τέθηκε σε συναγερμό, και τα πρώτα αποτελέσματα ήταν αρκετά ικανοποιητικά.

Βεβαίως η ευρωπαϊκή ένωση, μετά από την μεγάλη ανάγκη που προέκυψε τόσο σε οικονομική στήριξη αλλά και σε υλική, εφάρμοσε ένα πλάνο από ορισμένες δράσεις. Σκοπός του ήταν η υποστήριξη των κρατών, κατά την διάρκεια των αποκλεισμών που εφάρμοσε κάθε χώρα, περίπου και μέχρι τα μέσα καλοκαιριού του 2020 που και τελείωσε το πρώτο κύμα του κορονοϊού.

Αναλυτικά τα μέτρα ήταν:

I. *Για να περιορίσει τη μετάδοση του ιού στην Ευρώπη και πέραν αυτής, η ΕΕ έκλεισε τα εξωτερικά της σύνορα για τα μη απαραίτητα ταξίδια, διασφαλίζοντας παράλληλα τη συνέχιση της διακίνησης των βασικών εμπορευμάτων στην ΕΕ μέσω της καθιέρωσης πράσινων λωρίδων. Προβλέπονται πρόσθετοι πόροι για το Ευρωπαϊκό Κέντρο Πρόληψης και Ελέγχου Νοσημάτων, το οποίο παρέχει ταχείες εκτιμήσεις κινδύνου και επιδημιολογικές ενημερώσεις σχετικά με την επιδημία.*

II. *Οι χώρες της ΕΕ έχουν ταχεία πρόσβαση στο πρώτο απόθεμα ιατρικού εξοπλισμού της RescEU, όπως αναπνευστήρες και προστατευτικές μάσκες, στο πλαίσιο του μηχανισμού πολιτικής προστασίας. Επιπλέον, η ΕΕ έχει δημιουργήσει έναν τεράστιο διεθνή διαγωνισμό που επιτρέπει στα κράτη μέλη να πραγματοποιούν κοινές αγορές εξοπλισμού και φαρμάκων και κινητοποιεί 3,08 δισ. ευρώ σε βοήθεια της ΕΕ για την αγορά περισσότερων εξετάσεων και τη βοήθεια του ιατρικού προσωπικού για τη φροντίδα των ασθενών.*

III. *Το ερευνητικό πρόγραμμα "Ορίζοντας 2020" της ΕΕ χρηματοδοτεί 18 ερευνητικά έργα και 151 ομάδες σε όλη την Ευρώπη, προκειμένου να βρεθεί γρήγορα ένα εμβόλιο κατά του Covid-19*

IV. *Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υποστήριξε τους νέους κανόνες που επιτρέπουν στα κράτη μέλη να ζητούν οικονομική βοήθεια από το Ταμείο Αλληλεγγύης της ΕΕ για την κάλυψη επείγουσών καταστάσεων υγείας.*

V. *Η ΕΕ προτείνει δέσμη μέτρων στήριξης ύψους 540 δισεκατομμυρίων ευρώ για την αντιμετώπιση της κρίσης και τη στήριξη των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των κρατών μελών. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα παρέχει 750 δισ. ευρώ για την ελάφρυνση του δημόσιου χρέους κατά τη διάρκεια της κρίσης, καθώς και 120 δισ. ευρώ για ποσοτική χαλάρωση και 20 δισ. ευρώ για αγορές χρέους. Οι ευρωβουλευτές ψήφισαν επίσης υπέρ της διάθεσης 37 δισεκατομμυρίων ευρώ από τα υφιστάμενα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ στις χώρες της ΕΕ για την αντιμετώπιση της κρίσης του κορωναϊού και τη στήριξη της υγειονομικής περίθαλψης, των επιχειρήσεων και των εργαζομένων.*

VI. *Η ΕΕ προτείνει δέσμη μέτρων στήριξης ύψους 540 δισεκατομμυρίων ευρώ για την αντιμετώπιση της κρίσης και τη στήριξη των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των κρατών μελών. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα παρέχει 750 δισ. ευρώ για την ελάφρυνση του δημόσιου χρέους κατά τη διάρκεια της κρίσης, καθώς και 120 δισ. ευρώ για ποσοτική χαλάρωση και 20 δισ. ευρώ για αγορές χρέους. Οι ευρωβουλευτές ψήφισαν επίσης υπέρ της διάθεσης 37 δισεκατομμυρίων ευρώ από τα υφιστάμενα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ στις χώρες της ΕΕ για την αντιμετώπιση της κρίσης του κορωναϊού και τη στήριξη της υγειονομικής περίθαλψης, των επιχειρήσεων και των εργαζομένων. Για να διασφαλιστεί ότι οι εργαζόμενοι μπορούν να διατηρήσουν τις θέσεις εργασίας τους όταν οι επιχειρήσεις στερούνται εργασίας λόγω της κρίσης του κορονοϊού, η Επιτροπή*

πρότεινε βοήθεια για την κρατικά υποστηριζόμενη εργασία μικρής διάρκειας (Sure). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει επίσης αποδεσμεύσει 1 δισεκατομμύριο ευρώ από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων σε εγγυήσεις για να ενθαρρύνει τις τράπεζες και άλλους δανειστές να παράσχουν ρευστότητα ύψους έως και 8 δισεκατομμυρίων ευρώ για τη στήριξη περίπου 100.000 ευρωπαϊκών επιχειρήσεων.

VII. *Επαναπατρισμός πολιτών της ΕΕ. Δεκάδες χιλιάδες Ευρωπαίοι που είχαν εγκλωβιστεί σε όλο τον κόσμο λόγω της επιδημίας έχουν επιστρέψει στις πατρίδες τους χάρη στον μηχανισμό πολιτικής προστασίας της ΕΕ.*

(πηγή: www.europarl.europa.eu)

Οι δράσεις αυτές, ήταν καίριες και άμεσες. Θεσπίστηκαν από κοινού με γνώμονα την καταπολέμηση τόσο του ιού αλλά και του μεγάλου οικονομικού κενού που προέκυψε από την αναγκαστική εφαρμογή των περιορισμών στις χώρες. Έτσι μέχρι και το καλοκαίρι του 2020 η κατάσταση σταθεροποιήθηκε μέχρι και πριν την εμφάνιση του δεύτερου κύματος του κορονοϊού, τον Οκτώβριο του 2020.

2.3 Τα κύματα του covid-19

Σύμφωνα με την επιστήμη της επιδημιολογίας, πολλές φορές, ειδικά όταν ένας ιός είναι αρκετά ισχυρός και με συνεχείς μεταλλάξεις, ώστε να καταφέρει να επιβιώσει ανάμεσα στους ξενιστές, αυτός επανεμφανίζεται σε κύματα (Wagner, 2020). Το πρώτο κύμα του COVID-19 την άνοιξη του 2020 αποδείχθηκε ότι σχετίζεται χρονικά με πολύ υψηλό αριθμό θανάτων σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες. Σύμφωνα με μελέτες, ο όρος κύμα εμφανίστηκε για πρώτη φορά κατά την περίοδο της ισπανικής γρίπης, υποδηλώνοντας ένα χρονικό περιθώριο που μεσολαβεί μεταξύ των αριθμών των κρουσμάτων, από το pick τους έως αυτά να φτάσουν σε μηδενικά επίπεδα. Σημαντικός παράγοντας για την εξάπλωση ενός επόμενου κύματος, σύμφωνα επίσης με αρκετές έρευνες, είναι τόσο τα καιρικά φαινόμενα αλλά επίσης και άλλες εποχιακές ασθένειες (Anttiroiko, 2021). Είναι γεγονός πως όπως και στην Ελλάδα, έτσι και σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, με την έναρξη της θερινής περιόδου, πολλά από τα μέτρα καταργήθηκαν ενώ ορισμένα ακόμη χαλάρωσαν (Supino, et. al., 2020). Αυτή η χαλάρωση ως προς την αντιμετώπιση της πανδημίας, μεταδόθηκε και στην λογική των πολιτών που όπως ήταν αναμενόμενο ξεκίνησαν να ζουν ξανά, μια εντονότερη και φυσιολογική θα λέγαμε κοινωνική ζωή. Αποτέλεσμα αυτή της κοινωνικής χαλάρωσης αλλά και των ίδιων των μέτρων, ήταν πως προοδευτικά το φθινόπωρο του 2020 τα κρούσματα από 300.000 περίπου χιλιάδες εβδομαδιαίως, εκτοξεύτηκαν στα 1,37 εκατομμύρια μέσα σε πέντε μόλις εβδομάδες, από τις 28/09/2020 έως και τις 2/11/2020 και ταυτόχρονα και ο αριθμός των νέων θανάτων από τις μεταλλάξεις του ιού, ήταν ένας κακός Ίωνος για την επέλαση ενός δεύτερου κύματος (www.euromomo.eu). Όπως θα αναφερθεί και στο επόμενο κεφαλαίο πιο αναλυτικά, το δεύτερο κύμα εμφανίστηκε στην Ευρώπη το φθινόπωρο

του 2020 και σύσσωμες όλες οι χώρες της ευρωπαϊκής ένωσης, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας, εφάρμοσαν νέα περιοριστικά μέτρα. Οι αναμενόμενες οικονομικές δυσχέρειες όπως επίσης θα δούμε παρακάτω, αντιμετωπίστηκαν και συνεχίζουν να αντιμετωπίζονται.

3. Case study

" Η διαχείριση της πανδημίας στην Ελλάδα"

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αντικειμενικό σκοπός της συγκεκριμένης μελέτης περίπτωσης, είναι η συνολική ανασκόπηση όλων των μέτρων και οδηγιών που έλαβαν οι ελληνικές αρχές και η κατ' επέκταση η ίδια η κυβέρνηση, για τον έλεγχο και τον περιορισμό της πανδημίας. Για την καλύτερη κατανόηση των συμπερασμάτων, μέσα στην μελέτη περιπτώσεις θα υπάρξουν ποσοτικές συγκρίσεις, σχετικά με θέματα οικονομικής διαχείρισης αλλά και με την πρόοδο των κρουσμάτων και των θανάτων, μέσα στην περίοδο από τον Μάρτιο του 2020 έως και τις αρχές του 2021. Η σύγκριση μέσα στην μελέτη αυτή, θα περιλαμβάνει επίσης τις χώρες της Ισπανίας και της Ιταλίας. Η επιλογή είναι σκόπιμη και καθόλου τυχαία, καθώς και οι 3 χώρες αντιμετώπισαν τις τρομερές συνέπειες της πανδημίας, αλλά τόσο γεωγραφικά αλλά και οικονομικά αποτελούμε μια ομάδα. Μια ομάδα που αφενός ανήκουμε στις χώρες της Μεσογείου, αλλά και αφετέρου και οι 3 χώρες αυτές βγήκαν μέσα από μια δύσκολη οικονομική κρίση, που επηρέασε πολλούς τομείς στην λειτουργία και την διοίκηση των χωρών αυτών. Ο αντίκτυπος της οικονομικής κρίσης όπως ήταν αναμενόμενο επηρέασε και την εξέλιξη της πανδημίας, με την εμφάνιση ελλείψεων σε υγειονομικό εξοπλισμό και προσωπικό, αλλά φυσικά και στην αποσταθεροποίηση της οικονομίας.

3.1 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΠΡΙΝ & ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΑΝΔΗΜΙΑ

Όπως αναφέρθηκε και στην εισαγωγή, η οικονομική κρίση του 10’ εκτός από σημείο αναφοράς για την οικονομία της χώρας, αποτέλεσε και ένα σημείο επαναπροσδιορισμού της χώρας σε όλες τις κρατικές λειτουργίες. Αξίζει να σημειωθεί εδώ πως ενώ ο ρυθμός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας είχε ήδη από το 2017 θετική ανάκαμψη, κάτι που στιγμιαία διακόπηκε, φυσικά από την εμφάνιση της πανδημίας. Στο παρακάτω διάγραμμα (I), θα δείτε την ποσοτική απεικόνιση του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας, ενώ στο διάγραμμα (II), την πρόβλεψη της ευρωπαϊκή ένωσης για την χώρα μας, στα προσεχή έτη.

διάγραμμα 1: GDP growth of greece

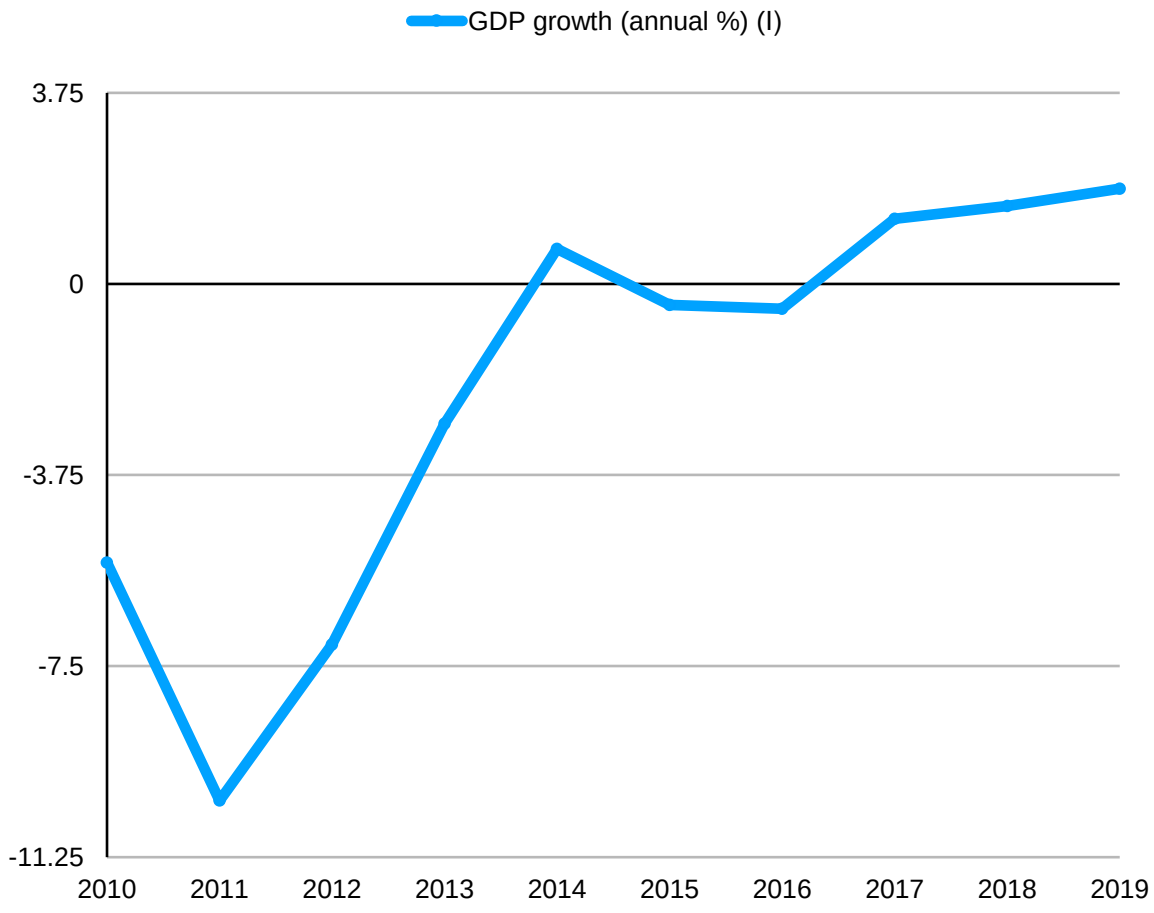

Figure 1

(ιδία επεξεργασία) (data.worldbank.org)

Όπως δείχνουν και τα ποσοστά, για τα έτη 2020-2023, η ελληνική οικονομία εικάζεται πως θα ανακάμψει, και παράλληλα θα επιτρέψει στις προβλέψεις τις οποίες υπολογιζόταν να πετύχει, πριν την εμφάνιση του covid-19. Επίσης για την συνολική οικονομία της ευρωπαϊκής ένωσης παρά τις αυξανόμενες αντιξοότητες, η οικονομία της ΕΕ προβλέπεται να συνεχίσει να αναπτύσσεται εντός του χρονικού ορίζοντα των προβλέψεων, επιτυγχάνοντας ρυθμό ανάπτυξης 5 %, 4,3 % και 2,5 % το

2021, το 2022 και το 2023 αντίστοιχα. Οι ρυθμοί ανάπτυξης για τη ζώνη του ευρώ προβλέπονται πανομοιότυποι με εκείνους για την ΕΕ το 2021 και το 2022, και 2,4 % το 2023 (ec.europa.eu). Η ευρωπαϊκή οικονομία επανέρχεται σε ανοδική πορεία ταχύτερα από ό,τι αναμενόταν. Με σχεδόν 14 % σε ετήσια βάση, ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ στην ΕΕ το δεύτερο τρίμηνο του 2021 ήταν ο υψηλότερος που καταγράφηκε — αντιστρόφως ανάλογος της πρωτοφανούς πτώσης του ΑΕΠ την ίδια περίοδο πέρυσι, κατά τη διάρκεια του πρώτου κύματος της πανδημίας. Από το τρίτο τρίμηνο του 2021, η οικονομία της ΕΕ, φαίνεται να μεταβάλετε από το στάδιο της ανάκαμψης στην επέκταση. Πίσω στην Ελλάδα, από τον Μάιο του 2020, εκεί δηλαδή που τερμάτισε το πρώτο κύμα του κορονοϊού στην χώρα μας, η κυβέρνηση εφάρμοσε ένα στρατηγικό πλάνο, αφενός για την στήριξη των πολιτών, αλλά και αφετέρου για την ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας, στο κρίσιμο σημείο πριν την έναρξη της τουριστικής σεζόν. Με το πρώτο άνοιγμα των επιχειρήσεων τον Μάιο του 2020, 532 χιλιάδες εργαζόμενοι επέτρεψαν κανονικά στις εργασίες τους, ενώ 170 χιλιάδες επιχειρήσεις, επαναλειτούργησαν κανονικά.

3.2 ΣΧΕΔΙΟ «Επανεκκίνηση της Ελληνικής Οικονομίας»

Το σχέδιο αυτό, ήταν επί της ουσίας το στρατηγικό πλάνο για την οικονομική διαχείριση της χώρας. Η εφαρμογή του σχεδίου είχε χρόνο έναρξης τον Μάιο του 2020, και αποτέλεσε τον κεντρικό πυλώνα δράσεων της κυβερνήσεως. Η φιλοσοφία του σχεδίου αφορούσε κυρίως την σταθεροποίηση του συστήματος υγείας, καθώς και την ανάπτυξη του, αλλά φυσικά αποτελούσε και ένα επικοινωνιακό δίαυλο κυβέρνησης - πολιτών, καθώς την περίοδο εκείνη τα μόνα όπλα έναντι του ιού ήταν η απόλυτη τήρηση των μέτρων, επομένως η εμπιστοσύνη και η κοινωνική αλληλεγγύη ήταν κίνητρα τα οποία έπρεπε να βρεθούν στην φαρέτρα της κυβέρνησης. Αξίζει να σημειωθεί εδώ πως η Ιταλία ξεκίνησε την επανέναρξη της στις 3 Ιουνίου του 2020, ενώ η Ισπανία στις 21 Ιουνίου του 2020. Τόσο η Ιταλία όσο και Ισπανία, από τις αρχές Οκτωβρίου μπήκαν στο δεύτερο κύμα της πανδημίας, με την Ελλάδα να βρίσκεται αντιμέτωπη με αυτό, κάπου στα μέσα του Οκτωβρίου. Αναφορικά με το σχέδιο επανεκκίνησης, αυτό εκπονήθηκε για εφαρμογή για τον Μάιο του 2022 και έπειτα. Επιπλέον το σχέδιο αυτό χαρακτηρίστηκε από την κυβέρνηση ως συνεκτικό και δυναμικό, και πέραν τούτου η δομή του αποτελούνταν από 4 φάσεις (**covid19.gov.gr**). Οι φάσεις αυτές ήταν οι εξής:

Φάση 1: *περιορισμοί στις οικονομικές δραστηριότητες.*

- Μεγέθυνση στον προϋπολογισμό του υπουργείου υγείας
- Αναστολές σε φορολογικές και ασφαλιστικές υποχρεώσεις
- Μειώσεις ενοικίων σε επιχειρήσεις και φοιτητικές εστίες
- Αποζημίωση ειδικού σκοπού
- Επίδομα ανεργίας και στήριξη των μακροχρόνια ανέργων

(Μάρτιος & Απρίλιος 2020)

Φάση 2: *σταδιακή επαναλειτουργία των επιχειρήσεων*

- Επέκταση αναστολής των φορολογικών και ασφαλιστικών πληρωμών
  - Επέκταση αποζημιώσεων ειδικού σκοπού
  - Μειώσεις ενοικίων σε επιχειρήσεις και φοιτητικές εστίες
  - Ενίσχυση της ρευστότητας
    - Μέσω επιστρεπτέας προκαταβολής
    - Μέσω επιδοτήσεων στα επιτόκια
    - Μέσω δανείων με εγγύηση της Αναπτυξιακής Τράπεζας
    - Μέσω παροχής πιστώσεων στις μικρότερες επιχειρήσεις
    - ΤΕΠΙΧ ΙΙ (τραπεζική επιχειρηματική χρηματοδότηση ΙΙ)

    (Μάιος 2020)

Φάση 3: *προοδευτική ανάκαμψη στην οικονομία*

- Συνέχιση στα μέτρα στήριξης της απασχόλησης
- Επιπλέον ενίσχυση της ρευστότητας των επιχειρήσεων
- Στοχευμένα φορολογικά μέτρα
- Αντιμετώπιση του ιδιωτικού χρέους της χώρας

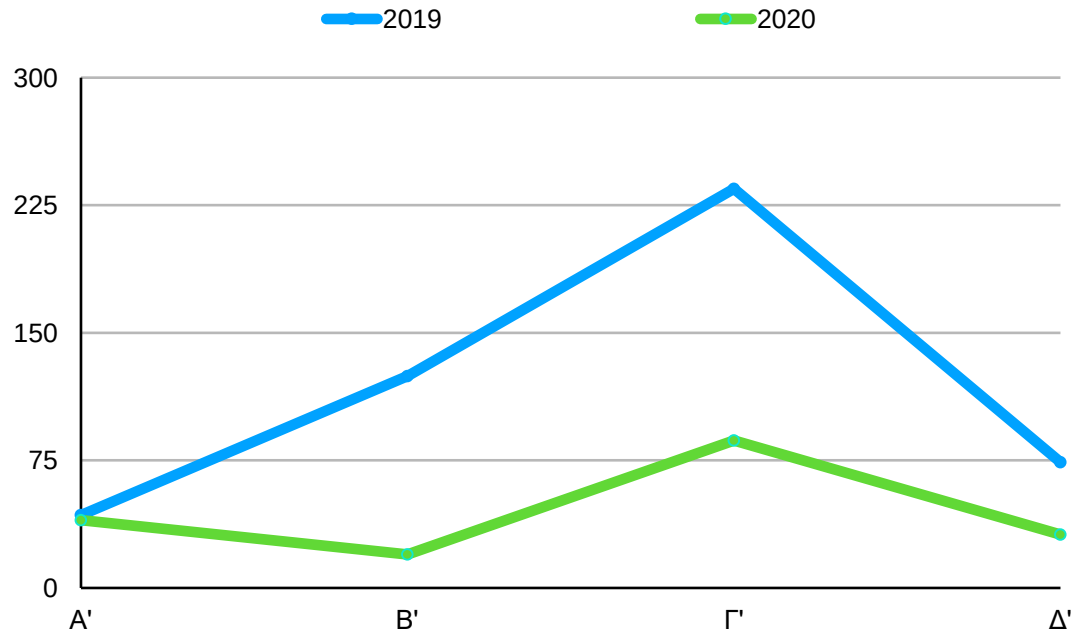
(Ιούνιος - Οκτώβριος 2020)

Η 4η φάση, με τα δεδομένα της τότε περιόδου αφορούσε ένα ακόμη πιο μακροπρόθεσμος πλάνο. Φυσικά η εξέλιξη των γεγονότων, αποδείχτηκε δυσμενής καθώς η Ελλάδα αντιμετώπισε το δεύτερο κύμα του κορονοϊού περιορίζοντας έτσι τις μακροπρόθεσμες προβλέψεις και εκτιμήσεις για ανάκαμψη. Ωστόσο η φάση αυτή ανεξάρτητα από το ποσοστό εφαρμογής και απόδοσης, προέβλεπε μια πληθώρα ενεργειών, όπως η επίτευξη πλεονασματικού εξωτερικού ισοζυγίου, ανταγωνιστικές επιχειρηματικές επιλογές ισάξιες με του εξωτερικού, πράσινη ανάπτυξη καθώς και την προώθηση καινοτομιών σε υπηρεσίες και προϊόντα. Συνολικά για όλες αυτές τις δράσεις από τον άμεσο

κοινωνικό ιστό αλλά μέχρι και τις μεγάλες επιχειρηματικές επενδύσεις το κράτος διέθεσε 24 δισεκατομμύρια ευρώ. Τα ποσά αυτά χορηγήθηκαν τόσο από τον κρατικό προϋπολογισμό αλλά ένα μεγάλο τμήμα τους από τα ευρωπαϊκά κονδύλια, όπως το πρόγραμμα SURE το οποίο αναφέρθηκε σε παραπάνω κεφάλαιο. Τέλος σημαντική αναφορά γίνεται εκ μέρους της κυβερνήσεως, σχετικά με το ανανεωμένο ΕΣΠΑ, το οποίο προσφέρετε μέχρι και το 2027, με επιπρόσθετους πόρους από το European recovery fund.

3.3 ΣΧΕΔΙΟ «Restart Tourism»

Η επανεκκίνηση του τουρισμού ήταν και ακόμη αποτελεί στην γενικότερη οντότητα του, έναν πολύ σημαντικό παράγοντα στην οικονομική ανάκαμψη της χώρας, καθώς αυτός αποτελεί κάθε χρόνο βασική πηγή εσόδων στην χώρα, τόσο άμεσα αλλά και έμμεσα. Η μείωση στην ετήσια μεταβολή ωστόσο του τουρισμού ήταν αναμενόμενη. Το Γ’ τρίμηνο του 2020, δηλαδή για την θερινή περίοδο του ίδιου έτους παρουσίασε πτώση της τάξεως του 63,1%.

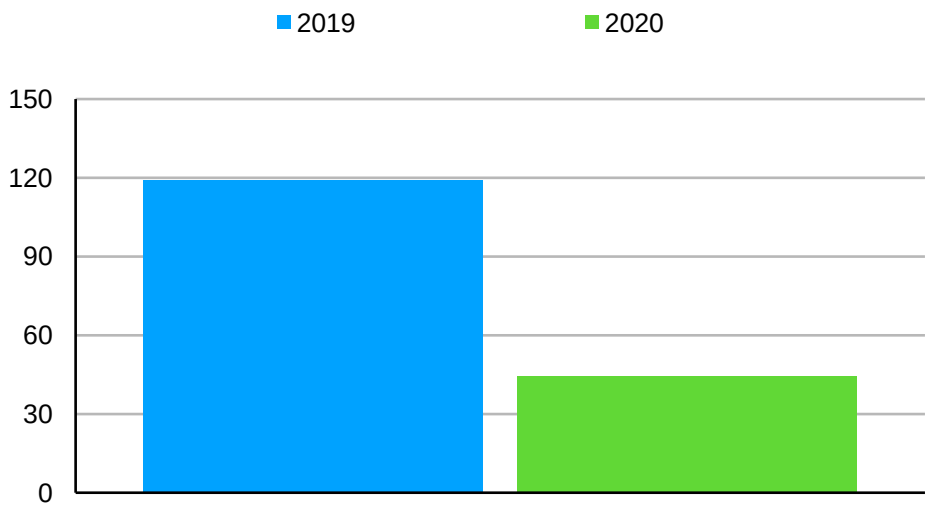
Διάγραμμα 2 : γενικός δείκτης τουριστικού κλάδου (www.statistics.gr)

Figure 2

Όπως φαίνεται και στο παραπάνω διάγραμμα ολόκληρος ο κλάδος του τουρισμού παρουσίασε μεγάλη πτώση. Αξίζει να σημειωθεί πως ο μέσος όρος ποσοστιαίας μεταβολής για το 2019 ήταν 1,3% με τιμές βάσης το έτος 2015, ενώ το 2020 -62,7%. Παρακάτω στο διάγραμμα αποδεικνύεται η μεταβολή αυτή.

διάγραμμα 3: ετήσιος μέσος όρος κάδου

Figure 3

(ιδία επεξεργασία) (www.statistics.gr)

Η γρήγορη δράση ασχέτως της αναμενόμενης πτώσης ήταν αναγκαία. Όπως ακριβώς και με τους υπόλοιπους τομείς στην χώρα, έτσι και τώρα το στρατηγικό πλάνο αυτό προέβλεπε μια σειρά δράσεων. Για να γίνει φυσικά αντιληπτός ο αντίκτυπος στην πτώση του τουρισμού, αξίζει να σημειωθεί πως υπάγεται στον τριτογενή τομέα, και μάλιστα η Ελλάδα έλαβε 17,68 δις ευρώ (περίπου 11% του συνολικού ΑΕΠ της χώρας) μέσω της τουριστικής βιομηχανίας το 2019 (CIA, world factbook, 2019), στον παρακάτω πίνακα δίνονται τα στοιχεία αυτά ανά τομέα.

Πίνακας 1 : οι παραγωγικοί τομείς της Ελλάδας για το 2020

Figure 4

Πρωτογενής τομέας	Δευτερογενής τομέας	Τριτογενής τομέας
4,1%	16,9%	79,1%

Πίσω στην επανεκκίνηση του τουρισμού λοιπόν, η κυβέρνηση μέσω του στρατηγικού σχεδίου δράσης, έθεσε ορισμένες βασικές προτεραιότητες. Αυτές είχαν αφενός σχέση με το τρόπο λειτουργίας και αφετέρου με τον τρόπο υποστήριξης του κράτους. Η ασφάλεια των εργαζόμενων, ο σεβασμός στους επισκέπτες, η ενίσχυση των δομών υγείας στις τουριστικές περιοχές, ήταν κάποιες από τις βασικές αυτές προτεραιότητες. Σχετικά με το χρονοδιάγραμμα του ανοίγματος της αγοράς, ο εσωτερικός τουρισμός ξεκίνησε στις 1 Ιουνίου με το άνοιγμα των ξενοδοχείων, έπειτα στις 15 Ιουνίου άνοιξαν όλων των ειδών τα καταλύματα καθώς σταδιακά και τα αεροδρόμια, σε όλη την χώρα, τα οποία λειτουργούσαν με αφίξεις πτήσεων μόνο από χώρες με το ανάλογο επιδημιολογικό προφίλ.

Εικόνα 1

Εικόνα 1 : χρονοδιάγραμμα ανοίγματος τουρισμού

(ιδία επεξεργασία) (www.covid19.gov.gr)

Μια ακόμη, δύσκολη αλλά απαραίτητη ενέργεια εκ μέρους του κρατικού μηχανισμού ήταν η άμεση και ασφαλής διαχείριση των κρουσμάτων. Έτσι λοιπόν από πλευράς των τουριστικών δομών, αποφασίστηκε να υπάρχουν ειδικοί χώροι φιλοξενίας για τα κρούσματα, αλλά να είναι και στελεχωμένα με τουλάχιστον έναν ιατρό. Για αυτόν τον λόγο ενισχύθηκαν αρκετά προορισμοί με περιορισμένα μέσα, ενώ ταυτόχρονα για την καλύτερη διαχείριση όλης της τουριστικής ζώνης έγινε

ιεράρχηση αυτών με βάση τις υποδομές τους. Έτσι με ισχυρά πρωτοκολλά ασφαλείας, ο κρατικός μηχανισμός κατάφερε να διατηρήσει το καλοκαίρι του 2020, την χώρα σε χαμηλά επιδημιολογικά επίπεδα ενώ ταυτόχρονα, ο τουρισμός αν και με μεγάλη μείωση σε σχέση με τις προηγούμενες χρονιές, επαναλειτούργησε. Η κατάσταση φυσικά δεν ήταν εύκολα διαχειριστική και σε αυτό το κομμάτι, σημαντική συμβολή είχε φυσικά και η προσωπική ευθύνη του καθενός αλλά ιδιαίτερα των επαγγελματιών της εστίασης. Αξίζει να σημειωθεί πως ο κρατικός μηχανισμός υπήρξε αμείλικτος σε θέμα προστίμων και παραβάσεων, ειδικά την τουριστική περίοδο του 2020.

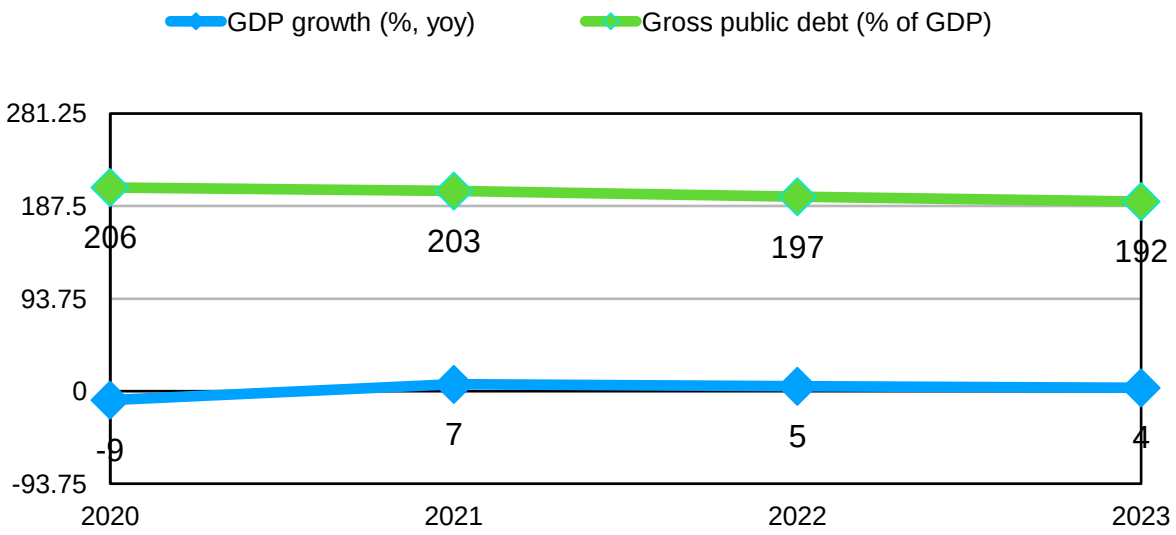
Τέλος, σχετικά με την πρώτη κλιμάκωση και κατά το πρώτο κύμα του κορονοϊού στην Ελλάδα, πέραν των οικονομικών μέτρων και πακέτων στήριξης τόσο από την Ευρωπαϊκή ένωση όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενη ενότητα , αλλά όσο και μέσα από το κρατικό προϋπολογισμό του 2020, υπήρξαν και ορισμένα περιοριστικά και ατομικά μέτρα υγειονομικής φύσεως (Τερζή, 2021). Αρχικά τα μέτρα αυτά προσέβλεπαν στον περιορισμό της διασποράς του ιού, αλλά και της ατομικής ασφαλείας. Για τον λόγο αυτό, αν και κατά το πρώτο lockdown η χρήση μάσκας δεν ήταν υποχρεωτική στους εξωτερικούς χώρους, ήταν απαραίτητη σε κλειστούς δημόσιους και ιδιωτικούς χώρους στο δεύτερο. Επιπλέον για τον έλεγχο των μετακινήσεων των πολιτών αλλά και για τον περιορισμό των άσκοπων μετακινήσεων, η κυβέρνηση εφάρμοσε μέσω του lockdown και καθολική απαγόρευση κυκλοφορίας, η οποία επιτρεπόταν μόνο για πολύ συγκεκριμένες περιπτώσεις και με την χρήση των ειδικών SMS ή ορισμένων βεβαιώσεων.

3.4 2ο Κύμα της πανδημίας στην Ελλάδα

Σύμφωνα με την επιστήμη της επιδημιολογίας, πολλές φορές, ειδικά όταν ένας ιός είναι αρκετά ισχυρός και με συνεχείς μεταλλάξεις, ώστε να καταφέρει να επιβιώσει ανάμεσα στους ξενιστές, αυτός επανεμφανίζεται σε κύματα (Wagner, 2020). Στην περίπτωση του κορονοϊού, το δεύτερο κύμα έκανε την εμφάνιση του σχεδόν σε ολόκληρο τον πλανήτη κατά το φθινόπωρο του 2020. Στην παρούσα εργασία, πραγματοποιείται προσπάθεια μελέτης των δύο πρώτων κυμάτων της πανδημίας Covid-19 στην Ελλάδα για τη χρονική περίοδο από 01-01-2020 έως και 31-03-2021. Το δεύτερο λοιπόν κύμα του covid-19, εμφανίστηκε στην Ελλάδα περί τα μέσα του Οκτώβρη του 2020. Μετά από ένα καλοκαίρι με ήπια επιδημιολογική εξάπλωση όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο αλλά όπως και θα δούμε και σε επόμενο, η Ελλάδα ήρθε αντιμέτωπη με ένα δεύτερο κύμα και με την έρευνα ακόμη των εμβολίων σε εξέλιξη, να παίρνει την απόφαση κυβερνητικά για ένα δεύτερο lockdown. Αν και αρχικά η κυβέρνηση δεν μπήκε σε διαδικασία υποβολής σκληρότερων περιορισμών, η ραγδαία αύξηση των κρουσμάτων σε συνδυασμό με τον αριθμό των διασωληνομένων ανάγκασαν την κυβέρνηση σε εφαρμογή ενός νέου lock down. Εν γνώση της η κυβέρνηση αν και αρχικά οι προοπτικές του 7μηνού lockdown ήταν μόνο για 3 εβδομάδες, υπήρξαν

προβλεπόμενες από αυτό οικονομικές επιπτώσεις αλλά και αντίμετρα. Το δεύτερο λοιπόν αυτό lockdown, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο, συνέστησαν μια νέα πραγματικότητα λόγω του πολύ υψηλού ποσοστού θνησιμότητας των ασθενών. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως στις περισσότερες χώρες της ευρωπαϊκής ένωσης όπως επίσης ακριβώς και της Ελλάδας, επιχειρείται η εφαρμογή ενός μοντέλου εφαρμογής υγειονομικών και περιοριστικών μέτρων που ακολουθούν το κύμα και τους ρυθμούς της πανδημίας. Τα μέτρα αυτά εφαρμόστηκαν μέχρι την επίσημη κυκλοφορία του εμβολίου, με αναμενόμενες οικονομικές συνέπειες, τόσο στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, φυσικά όμως με ηπιότερη ύφεση (Χατζηνικολάου, 2020). Ενδεικτικά για την Ελλάδα, κατά την διάρκεια του δεύτερου lockdown επιβλήθηκαν μέτρα όπως, η υποχρεωτική χρήση μάσκας σε όλους τους δημόσιους και ιδιωτικούς χώρους, όπως επίσης περιορισμένο ωράριο κυκλοφορίας το οποίο συνεχώς μεταβαλλόταν, ανάλογα με τα επίπεδα έξαρσης, με απαγόρευση κυκλοφορίας μεταξύ 21:00-5:00 καθημερινά. Ένα ακόμη μέτρο πρόληψης ήταν η διεξαγωγή δωρεάν rapid tests, σε πολλά κεντρικά σημεία, σε όλη την χωρά. Έρευνα της Allianz τον Μάρτιο του 2020 αναφέρει πως “η ανάκαμψη της ευρωζώνης δεν έχει εκτροχιαστεί, όμως θα υπάρξει καθυστέρηση λόγω των νέων αυτών lockdowns” ( ). Σύμφωνα με την έρευνα αυτή το ΑΕΠ του τριμήνου του φθινοπώρου δείχνει συρρίκνωση περίπου στο -4%, με τις προβλέψεις να παρουσιάζουν συνολική ύφεση για το έτος 2020 στο 7,6%. Παρόλα αυτά όμως, αναθέτεται ανάκαμψη για το 2021, ελαφρώς μικρότερη από το αναμενόμενο. Πλέον μπορούμε με ασφάλεια να πούμε πως η έρευνα αυτή είχε ακρίβεια καθώς το ΑΕΠ του 2021 για την ευρωζώνη ήταν στο 5%, ακόμη παραπάνω και από τις τότε προβλέψεις που το όριζαν κάπου μεταξύ του 4,1% με 4,8%.

Σε ένα ακόμη πιο συγκεκριμένο αλλά ενδιαφέρον πλαίσιο, στην περίπτωση της Ελλάδας, την ίδια περίοδο η Κομισιόν κάνει εκτενείς αναφορές για τους άμεσους και αποτελεσματικούς χειρισμούς της χώρας σχετικά με τα περιοριστικά μέτρα. Επιπλέον εκτιμάτε ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας της χώρας. Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της Κομισιόν, τον Νοέμβριο του 2021, η Ελλάδα δείχνει να παρουσιάζει την αναμενόμενη ανάκαμψη που είχε προβλεφθεί το 2020. Σχετικά επίσης με το εξωτερικό χρέος παρουσιάζει επίσης σταδιακή μείωση, αλλά επηρεασμένο από το αναπόφευκτο lockdown του 2020. Σαφώς λοιπόν το δεύτερο κύμα της πανδημίας βρήκε το ευρωπαϊκό και εθνικό σύστημα περισσότερο προετοιμασμένο και παρά τις αρνητικές ενδείξεις τόσο στα ελληνικά νοικοκυριά αλλά και σε μακροοικονομικό επίπεδο, η ανάκαμψη ήταν ένας στόχος επιτεύξιμος. Το παρακάτω διάγραμμα απεικονίζει την πορεία του ΑΕΠ και του εξωτερικού χρέους της χώρας. *(τα στοιχεία παρθήκαν στις 11/11/2021)*

διάγραμμα 4: πορεία ΑΕΠ & εξωτ. χρέους Ελλάδας

Figure 5

(ιδία επεξεργασία) (data.worldbank.org)

3.5 Οι Θετικές συνέπειες

Όσο εξελίσσεται η σύγχρονη κοινωνία των ανθρώπων, όπως αναφέρει και το ρητό του Ηρακλείτου "*Τὰ πάντα ῥεῖ",* μια φράση που παρέμεινε ανά τους αιώνες, ως η καλύτερη περιγραφή των σύγχρονων εποχών. Μια κοινωνία λοιπόν, για να καταφέρει να αποτελέσει φάρο της προόδου, πρέπει αμφότερα να χρησιμοποιεί τις αρχαίες φιλοσοφικές στάσεις, αλλά και τα σύγχρονα εργαλεία (Berenson, 1985). Εργαλεία που βοηθούν σε οικονομική και κοινωνική πρόοδο και ευημερία, τα οποία ένα τυχαίο γεγονός όπως η πανδημία αυτή άλλαξε πολλά επίπεδα στις ζωές μας και τα έκανε αναπόσπαστα και άκρως σημαντικά. Μπορεί να διανύουμε μια δύσκολη εποχή με την αύξηση της φτώχειας, των παγκόσμιων τιμών σε πολύ βασικά προϊόντα, αλλά και της πρόσφατης κρίσης που άφησε το έτος 2020, όμως όλες αυτές οι απώλειες και τα προβλήματα μπορούν να αποτελέσουν τον δρόμο για την σταδιακή βελτίωση. Ένα πολύ αντιπροσωπευτικό παράδειγμα σε αυτό σίγουρα είναι η περίπτωση της Ελλάδας, μιας χώρας που μπορεί να μεταβάλει τον στρατηγικό της σχεδιασμό, με σκοπό την βελτίωση των παραγωγικών δυνατοτήτων της και προσφερόμενων υπηρεσιών της, χρησιμοποιώντας αποτελεσματικά πολλούς από του πόρους που προσφέρουν ευρωπαϊκά προγράμματα ανάπτυξης. Η χρήση της τεχνολογίας και η πράσινη ανάπτυξη ήδη σε κράτη του εξωτερικού έχουν δώσει πολύ σημαντικά και θετικά αποτελέσματα, τόσο στην βιομηχανία των κρατών αυτών αλλά και στον τομέα της δημόσιας διοίκησης (Grönlund, 2004). Ένα ακόμη πρόβλημα που ήρθε στην επιφάνεια λόγω της πανδημίας, ήταν στον κλάδο του εμπορίου και των μεταφορών. Απαιτείται επανασχεδιασμός και διορθωτικές αλλαγές ώστε να αποφευχθούν μελλοντικά υπερφόρτωση στις εφοδιαστικές αλυσίδες. Από μια άλλη πτυχή των θετικών συνεπειών πολύ σημαντικές δράσεις υπήρξαν προγράμματα όπως το "πολιτεία" και το "ποιότητα για τον πολίτη" τα οποία προσβλέπουν στην βελτίωση των προσφερόμενων υπηρεσιών, και επιπλέον προγράμματα ηλεκτρονικής διακυβέρνησης όπως η ενιαία

πύλη της γενικής γραμματείας πληροφοριακών συστημάτων, το πρόσφατο gov.gr και η διαδικτυακή πύλη του ΟΑΕΔ , e-services, που αποσκοπούν στο εκσυγχρονισμό και την ταχύτατη τήλε-εξυπηρέτηση έναντι των κουραστικών πολύωρων αναμονών, και της γραφειοκρατίας (Κοσμίδης, 2021). Σημάδι των καιρών φάνηκε η ανάγκη τέτοιων εφαρμογών σε καιρούς όπως αυτόν που διανύομαι τώρα, δηλαδή εν μέσω μιας πανδημίας. Φυσικά αν και τα τελευταία 5 χρόνια, σύμφωνα με έρευνα σε ορισμένους τομείς μέσω της αξιολόγησης του ετήσιο eGovernment Benchmark της Ευρωπαϊκής Ένωσης (European Commission, 2015) η Ελλάδα έχει αφενός εμπλουτίσει και αφετέρου παρακινήσει τους πολίτες στην χρήση των ασφαλών ηλεκτρονικών συστημάτων διακυβέρνησης. Επίσης ταυτόχρονα με συστήματά ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, ιδιαίτερα κατά την διάρκεια της πανδημίας, φάνηκε να αλλάζει και ο τρόπος των καταναλωτικών συνηθειών. Στον αντίποδα των συμβατικών τρόπων αγοράς αγαθών, με μείωση της κινητικότητας, αγορές πλέον μπορούν να επιτευχθούν ηλεκτρονικά μέσω ενός smartphone, από είδη νοικοκυριού και σουπερμάρκετ, μέχρι καλλυντικά και υπηρεσίες (Μουρατίδης, 2021). Πέραν τούτων σύμφωνα με στοιχεία που προκύπτουν από έρευνα του ομίλου GR.EC.A, σε συνεργασία με αρκετές γνωστές πλατφόρμες ηλεκτρονικών αγορών όπως το Skroutz, παρατηρήθηκε πολύ μεγάλη αύξηση σε δαπάνες σε ηλεκτρονικά καταστήματα στο διάστημα από τις 30 Δεκεμβρίου 2019 έως και τις 5 Απριλίου 2020. Το δείγμα στην συγκεκριμένη έρευνα αποτελούσε 6567 e-shops, με πολύ εντυπωσιακά τα αποτελέσματα της έρευνας να δείχνουν πως κατά την πρώτη εβδομάδα του Απριλίου υπήρξε αύξηση 433% σε αγαθά που σχετίζονται με διασκέδαση ενώ 129% αυτά που σχετίζονται με τον αθλητισμό. Σημαντικό είναι να σημειωθεί πως η καραντίνα είχε έναρξη την 11η εβδομάδα του 2020 και η έρευνα τοποθετήθηκε στην 14η (www.greekcommerce.gr). Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) εκτίμησε ότι η ρύπανση του αέρα σκοτώνει 7 εκατομμύρια ανθρώπους κάθε χρόνο παγκοσμίως και μάλιστα, πάνω από το 80% του αστικού πληθυσμού εκτίθεται σε ανθυγιεινό αέρα (ΠΟΥ 2020). Δεδομένου ότι οι άνθρωποι έμειναν στο σπίτι τους, κατά την διάρκεια τα πανδημίας όλους αυτούς τους μήνες, έχει σημειωθεί σημαντική βελτίωση της ποιότητας του αέρα, ιδίως σε περιοχές που έχουν πληγεί πολύ, όπως η Γουχάν, καθώς και στη βόρεια Ιταλία και σε ορισμένες μητροπολιτικές περιοχές στις ΗΠΑ. Στην Κίνα, οι εκπομπές επιβλαβών αερίων και άλλων ρύπων μειώθηκαν κατά 25% στις αρχές του έτους 2020 και η ποιότητα του αέρα βελτιώθηκε έως και 11,4% σε σχέση με την αρχή του περασμένου έτους, σε πολλές πόλεις σε ολόκληρη την Κίνα. Ο ΠΟΥ εκτιμά ότι η αλλαγή αυτή έσωσε 50.000 ζωές στην Κίνα (ΠΟΥ 2020). Είναι συγκλονιστικό να συνειδητοποιούμε ότι εκατομμύρια άνθρωποι πεθαίνουν κάθε χρόνο εξαιτίας του μολυσμένου αέρα, του νέφους και είναι μεγάλη κλιματική αλλαγή από την απορρύπανση του αέρα.

3.6 Οι αρνητικές συνέπειες

Σχετικά με τις αρνητικές συνέπειες, εκτός του κόστους για την ανθρώπινη ζωή, το οποίο προκύπτει ως μια ανεπανόρθωτη για την κοινωνία συνέπεια, η ελληνική οικονομία χτυπήθηκε σημαντικά από την πανδημία. Πέρα από τις οικονομικές απώλειες από τον τουρισμό όπως είδαμε παραπάνω, η αναστολή εργασίας, καθώς και το κλείσιμο των καταστημάτων, περιόρισε σημαντικά τα κρατικά έσοδα. Σύμφωνα με έκθεση του Ι.Ο.Β.Ε. το πρώτο τρίμηνο του 2020 το ΑΕΠ βρισκόταν στο -0,9% έναντι στο +1,6% στο ίδιο τρίμηνο του 2019 (iobe.gr). Αυτό δείχνει πως το ισοζύγιο κρατικού προϋπολογισμού παρουσίασε μεγαλύτερο έλλειμα από το αναμενόμενο. Σχετικά με αυτό, έχει υπολογιστεί πως κατά 2,5 δισεκατομμύρια ευρώ λιγότερες ήταν οι εισπράξεις από κρατικά έσοδα. Ποιο αναλυτικά:

- -1,1 δισεκατομμύρια ευρώ από ΦΠΑ
- -441 εκατομμύρια ευρώ από φόρο εισοδήματος
- -312 εκατομμύρια ευρώ από περιουσιακά στοιχεία

(πηγή: www.statistics.gr)

Στον αντίποδα των εσόδων, παρουσιάστηκε και υπέρβαση στις κρατικές δαπάνες κατά 2,27 δισεκατομμύρια ευρώ επιπλέον. Από αυτό το ποσό 1,76 δισεκατομμύρια ευρώ προκύπτουν για την αποζημίωση ειδικού σκοπού επιχειρήσεων και επιδότηση τόκων δανείων, συν €931 εκατομμύρια σε αποζημιώσεις ειδικού́ σκοπού́ μισθωτών. Μια αναγκαία υπέρβαση των δαπανών, καθώς αυτές σχετίζονται με την αναστολή λειτουργίας των καταστημάτων και την αναστολή εργασίας κατά το πρώτο κύμα του κορωνοιου στην χώρα. Σχετικά με το β’ τρίμηνο του 2020 το ΑΕΠ βρισκόταν στο -11,6% ενώ στο τρίτο τρίμηνο του 2020 παρουσιάστηκε βελτίωση με την επανέναρξη του τουρισμού στο -3,9%. Κατά το β’ τρίμηνο του 2020 παρουσιάστηκε σύμφωνα πάλι με έκθεση του Ι.Ο.Β.Ε έλλειμμα 18,3 δισεκατομμύρια ευρώ έναντι 2,1 που ήταν ο αναμενόμενος στόχος με δαπάνες κοντά στα 9,9 δισεκατομμύρια επιπλέον λόγω εφάμιλλων αναγκών που προκύπτουν από την πανδημία, με ταυτόχρονη συνεχόμενη μείωση στα κρατικά έσοδα από φόρους, (-6,3 δισεκ ευρώ). Σχετικά με την αναστολή λειτουργίας των καταστημάτων και των εργαζόμενων, αξίζει να σημειωθεί πως από τις 1.451.370 συνολικές επιχειρήσεις στην χώρα μπήκαν σε αναστολή οι 203.191 ποσοστό της τάξεως του 14%. Ενώ από τους 4.178.199 εργαζόμενους μπήκαν σε αναστολή οι 1.044.549 ποσοστιαία μεταβολή της τάξεως του 25% στο σύνολο των εργαζόμενων.

Σε ένα εντελώς διαφορετικό πλαίσιο ένα πολύ σημαντικό φαινόμενο που παρατηρήθηκε και μπορεί να ανήκει ως ένα από τα αρνητικά κατάλοιπα της πανδημίας, είναι αυτό της περιβαλλοντικής ρύπανσης. Αύξηση της παραγωγής βιοϊατρικών αποβλήτων, μετά την εκδήλωση της επιδημίας του COVID-19, η παραγωγή ιατρικών αποβλήτων έχει αυξηθεί παγκοσμίως, γεγονός που αποτελεί

σημαντική απειλή για τη δημόσια υγεία και το περιβάλλον. Για τη συλλογή δειγμάτων από τους ύποπτους για COVID-19 ασθενείς, τη διάγνωση, τη θεραπεία τεράστιου αριθμού ασθενών και την απολύμανση για τον καθαρισμό των μονάδων ενετικής θεραπείας παράγονται πολλά μολυσματικά και βιοϊατρικά απόβλητα από τα νοσοκομεία (Somani, 2020). Για παράδειγμα, στην πόλη της Γουχαν στην Κίνα παράχθηκαν περισσότεροι από 240 μετρικούς τόνους ιατρικών αποβλήτων κάθε μέρα κατά τη διάρκεια της περιόδου της πανδημίας, νούμερο το οποίο είναι σχεδόν 190 εκατ. τόνους υψηλότερο από τον κανονικό σε μια φυσιολογική χρονική περίοδο. Για την προστασία από την ιογενή λοίμωξη, σήμερα ο περισσότερος κόσμος χρησιμοποιεί ειδικές μάσκες για το πρόσωπο, γάντια και άλλο εξοπλισμό ασφαλείας, ο οποίος αυξάνει την ποσότητα των αποβλήτων υγειονομικής περίθαλψης. Αναφέρεται ότι, στις ΗΠΑ, η ποσότητα των σκουπιδιών έχει αυξηθεί λόγω της αυξημένης χρήσης των PPE σε οικιακό επίπεδο (Calma, 2020). Μετά την εμφάνιση του COVID-19, η παραγωγή και η χρήση των PPE με βάση το πλαστικό αυξάνεται παγκοσμίως (Singh et al., 2020). Για παράδειγμα, η Κίνα αύξησε την ημερήσια παραγωγή ιατρικών μασκών σε 14,8 εκατομμύρια από τον Φεβρουάριο του 2020, η οποία είναι πολύ υψηλότερη από πριν (Fadare, 2020). Ωστόσο, λόγω της έλλειψης γνώσεων σχετικά με τη διαχείριση των μολυσματικών αποβλήτων, οι περισσότεροι άνθρωποι τα απορρίπτουν (π.χ. μάσκα προσώπου, γάντια χεριών κ.λπ.) σε ανοιχτούς χώρους και σε ορισμένες περιπτώσεις μαζί με τα οικιακά απορρίμματα. Η ανάμειξη αυτών των αποβλήτων αυξάνει τον κίνδυνο μετάδοσης ασθενειών, και την έκθεση στον ιό σε μεγάλη μερίδα του πληθυσμού (Singh, 2020).

Τέλος μια ακόμη αρνητική συνέπεια, ήρθε στην επιφάνεια μέσω αυτής της πολύμηνης στέρησης ορισμένων ελευθεριών μας , έχει άμεση σχέση με την ψυχική υγεία (Wang, et al. 2019). Κατά τη διάρκεια οποιασδήποτε επιδημίας μιας μολυσματικής νόσου, οι ψυχολογικές αντιδράσεις του πληθυσμού διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στη διαμόρφωση τόσο της εξάπλωσης της νόσου όσο και της εμφάνισης συναισθηματικής δυσφορίας και κοινωνικής διαταραχής κατά τη διάρκεια και μετά την επιδημία. Παρά το γεγονός αυτό, συνήθως δεν παρέχονται επαρκείς πόροι για τη διαχείριση ή την άμβλυνση των επιπτώσεων των πανδημιών στην ψυχική υγεία και ευημερία. όταν τα συστήματα υγείας δίνουν προτεραιότητα στις εξετάσεις, στη μείωση της μετάδοσης και στην κρίσιμη φροντίδα των ασθενών, οι ψυχολογικές και ψυχιατρικές ανάγκες δεν πρέπει να παραβλέπονται σε καμία φάση της διαχείρισης της πανδημίας (Taylor, 2019). Είναι γνωστό ότι οι ψυχολογικοί παράγοντες παίζουν σημαντικό ρόλο στην προσκόλληση στα μέτρα δημόσιας υγείας (όπως ο εμβολιασμός) και στον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι αντιμετωπίζουν την απειλή της μόλυνσης και τις επακόλουθες απώλειες.

3.7 Το Δημοσιονομικό πλάνο της Ελλάδας έναντι στον Covid-19

Από την αρχή της πανδημίας, η Επιτροπή υιοθέτησε μέτρα στήριξης βάσει του προσωρινού πλαισίου για τις κρατικές ενισχύσεις και των κανόνων της Ε.Ε. για τις κρατικές ενισχύσεις. Αυτά τα μέτρα στοχεύουν να βοηθήσουν τόσο τους πολίτες όσο και τις εταιρείες καθώς προσπαθούν και να μετριάσουν τις σημαντικές οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας του κορωνοϊού. Στις 21 Δεκεμβρίου 2021, η Επιτροπή ενέκρινε ένα πρόγραμμα 20 εκατομμυρίων ευρώ για τη στήριξη εταιρειών που δραστηριοποιούνται στους τομείς της τέχνης και της ψυχαγωγίας στο πλαίσιο της πανδημίας του κορωνοϊού. Η δημόσια στήριξη, με τη μορφή άμεσων επιχορηγήσεων, είναι ανοιχτή σε εταιρείες που διαχειρίζονται θέατρα, κινηματογράφους και άλλους πολιτιστικούς χώρους και καλύπτει εν μέρει τις απώλειες εσόδων από εισιτήρια που προκλήθηκαν λόγω περιορισμών για τον περιορισμό της εξάπλωσης του ιού. Σκοπός του προγράμματος είναι να βοηθήσει τους δικαιούχους να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες ρευστότητάς τους και να συνεχίσουν τις δραστηριότητές τους κατά τη διάρκεια της πανδημίας αλλά και μετά από αυτή. Στις 14 Δεκεμβρίου 2021, η Επιτροπή ενέκρινε σχέδιο 7,5 εκατομμυρίων ευρώ για τη στήριξη επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στους δήμους Μαντουδίου-Λίμνης-Αγίας Άννας και Ιστιαίας-Αιδηψού στο πλαίσιο της πανδημίας του κορωνοϊού. Η στήριξη, με τη μορφή άμεσων επιχορηγήσεων, στοχεύει στην παροχή ρευστότητας σε εταιρείες που έχουν πληγεί από την πανδημία του κορωνοϊού και τους ισχύοντες περιορισμούς για τον περιορισμό της εξάπλωσης του ιού. Στις 13 Δεκεμβρίου 2021, η Επιτροπή ενέκρινε ένα πρόγραμμα 3,6 εκατομμυρίων ευρώ για τη στήριξη των λιμενικών αρχών στο πλαίσιο της πανδημίας του κορωνοϊού. Η δημόσια στήριξη, με τη μορφή άμεσων επιχορηγήσεων, στοχεύει να βοηθήσει τους δικαιούχους να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες ρευστότητάς τους και να συνεχίσουν τις δραστηριότητές τους κατά τη διάρκεια και μετά την πανδημία. Στις 13 Νοεμβρίου, εφαρμόστηκε ένα πρόγραμμα 665 εκατομμυρίων ευρώ για τη στήριξη των νοικοκυριών που επλήγησαν από την επιδημία του κορωνοϊού. Το καθεστώς εγκρίθηκε για να βοηθήσει τα νοικοκυριά που κινδυνεύουν να χάσουν την κύρια κατοικία τους για την αποπληρωμή των στεγαστικών δανείων τους. Παρόμοια με ένα προηγούμενο καθεστώς που εγκρίθηκε στις 19 Σεπτεμβρίου 2019, η ενίσχυση στοχεύει σε μη εξυπηρετούμενα δάνεια και καλύπτει τους δανειολήπτες με εξυπηρετούμενα δάνεια. Στις 3 Νοεμβρίου 2021, η Επιτροπή ενέκρινε τροποποιήσεις για να διασφαλίσει την παράταση της περιόδου του δανείου και τη μείωση του μέγιστου ποσού ενίσχυσης ανά δικαιούχο. Στις 30 Αυγούστου 2021, η Επιτροπή ενέκρινε ένα πρόγραμμα για τη στήριξη του ακάλυπτου πάγιου κόστους των εταιρειών που επλήγησαν από την επιδημία του κορωνοϊού. Η στήριξη, ανοιχτή σε εταιρείες όλων των μεγεθών που δραστηριοποιούνται σε όλους τους τομείς εκτός από τον χρηματοοικονομικό, έχει εκτιμώμενο προϋπολογισμό έως 500 εκατ. ευρώ και μορφή πίστωσης αφιερωμένη σε φορολογικές και κοινωνικές υποχρεώσεις. Σκοπός του προγράμματος είναι να γεφυρώσει τις ελλείψεις ρευστότητας που

σχετίζονται με την έξαρση του κορωνοϊού και να υποστηρίξει τις εταιρείες να διατηρήσουν τη συνέχεια της οικονομικής τους δραστηριότητας κατά τη διάρκεια και μετά την πανδημία. Στις 28 Ιουλίου 2021, η Επιτροπή ενέκρινε ένα πρόγραμμα 130 εκατομμυρίων ευρώ για τη στήριξη πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων που επλήγησαν από την έξαρση του κορωνοϊού και τα περιοριστικά μέτρα που εφαρμόστηκαν για τον περιορισμό της εξάπλωσης του ιού. Στο πλαίσιο του καθεστώτος, η ενίσχυση θα λάβει τη μορφή άμεσων επιχορηγήσεων και θα αποτελείται από ένα σταθερό ποσό τουλάχιστον 500 € και μέγιστο ποσό 4.000 €, ανάλογα με τον αριθμό των εργαζομένων και την περιοχή της τοποθεσίας. Στις 28 Ιουλίου 2021, η Επιτροπή ενέκρινε ένα πρόγραμμα 20 εκατομμυρίων ευρώ για τη στήριξη εφημερίδων, περιοδικών, περιφερειακών παρόχων υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης και ραδιοφωνικών σταθμών που επλήγησαν από την επιδημία του κορωνοϊού και τα περιοριστικά μέτρα που εφαρμόστηκαν για τον περιορισμό της εξάπλωσης του ιού. Στο πλαίσιο του προσωρινού πλαισίου κρατικών ενισχύσεων, η δημόσια στήριξη, με τη μορφή άμεσων επιχορηγήσεων, στοχεύει στην άμβλυνση της οικονομικής δυσκολίας που αντιμετωπίζουν οι δικαιούχοι. Στις 26 Ιουλίου 2021, η Επιτροπή ενέκρινε, βάσει των κανόνων της ΕΕ για τις κρατικές ενισχύσεις, ένα καθεστώς ύψους 110 εκατομμυρίων ευρώ για την αποζημίωση του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών Α.Ε. για τις ζημιές που υπέστη λόγω της επιδημίας του κορωνοϊού και των ταξιδιωτικών περιορισμών που επιβλήθηκαν για τον περιορισμό της εξάπλωσης του ιού. Η στήριξη, με τη μορφή άμεσης επιχορήγησης και ακύρωσης τελών παραχώρησης, στοχεύει στην αποζημίωση του φορέα εκμετάλλευσης του διεθνούς αεροδρομίου Αθηνών για τις ζημιές που προκλήθηκαν μεταξύ 23 Μαρτίου και 30 Ιουνίου 2020, ως άμεσο αποτέλεσμα της επιδημίας του κορωνοϊού και των ταξιδιωτικών περιορισμών. στη θέση. Στις 6 Ιουλίου 2021, η Επιτροπή ενέκρινε ένα πρόγραμμα 14 εκατομμυρίων ευρώ για τη στήριξη εταιρειών που δραστηριοποιούνται στους τομείς της τέχνης και της ψυχαγωγίας, ιδίως στη διαχείριση θεάτρων και πολιτιστικών χώρων, στο πλαίσιο της επιδημίας του κορωνοϊού. Σύμφωνα με το προσωρινό πλαίσιο κρατικών ενισχύσεων, η στήριξη, με τη μορφή άμεσων επιχορηγήσεων, στοχεύει στην κάλυψη της απώλειας εσόδων των δικαιούχων λόγω των περιορισμών που επιβάλλονται για τον περιορισμό της εξάπλωσης του ιού. Σκοπός του καθεστώτος είναι να βοηθήσει τους δικαιούχους να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες ρευστότητάς τους και να εξασφαλίσει τη συνέχεια των δραστηριοτήτων τους. Στις 2 Ιουλίου 2021, η Επιτροπή ενέκρινε ένα πρόγραμμα 20 εκατομμυρίων ευρώ για τη στήριξη των χοιροτρόφων και των παραγωγών μελιού στο πλαίσιο της επιδημίας του κορωνοϊού. Σύμφωνα με το προσωρινό πλαίσιο κρατικών ενισχύσεων, η δημόσια στήριξη, με τη μορφή άμεσων επιχορηγήσεων, στοχεύει στη μερική αντιμετώπιση της απώλειας εισοδήματος που υπέστησαν οι δικαιούχοι λόγω της έξαρσης του κορωνοϊού και των περιοριστικών μέτρων που εφαρμόζονται για τον περιορισμό της εξάπλωσης του ιού.

Η πανδημία του νέου κορονοιού (covid-19) δημιούργησε κατά κοινή ομολογία μια αλληλουχία οικονομικών εξελίξεων και μεγάλες απώλειες σε όλο το φάσμα της οικονομικής δραστηριότητας, τόσο παγκοσμίως όσο και στον ευρωπαϊκό χώρο και φυσικά στην Ελλάδα, η οποία βρίσκοταν ήδη στα πλαίσια του απόηχου της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης του 2010. Η έκτακτη αύξηση δαπανών των κρατών τόσο της παγκόσμιας κοινότητας όσο και της Ευρωζώνης, για την ενίσχυση του τομέα της υγείας με την αυξημένη αναδυόμενη ανάγκη για την ίδρυση και οχύρωση των ήδη υπαρχουσών ανεξάρτητων και λειτουργούνταν εντός νοσοκομείων πνευμονολογικών κλινικών γέννησε έντονα την ανάγκη για επιπλέον χρηματοδότηση. Άλλοι τομείς άμεσα συνδεδεμένοι με την υγεία και την πανδημία υπήρξαν οι τομείς της εκπαίδευσης ιατρικού προσωπικού, της ιατρικής έρευνας, και η προμήθεια επιπλέον ιατρικού αναλώσιμου υλικού τόσο για τα νοσοκομεία όσο και για τον ευρύτερο δημόσιο τομέα με απώτερο στόχο την ασφαλή επαναφορά λειτουργίας του δημοσίου εκπαιδευτικού και άλλων νευραλγικών τομέων στην πρότερη ομαλή λειτουργία τους στα πλαίσια της πανδημίας του νέου κορονοιού, εγχείρημα αρκετά δύσκολο κυρίως από οικονομικής απόψεως καθώς από τεχνοκρατική άποψη αναφέρεται σε μια δαπάνη που δεν είχε προβλεφθεί στην ψήφιση του προϋπολογισμού του 2020 όταν και έφτασε η πανδημία στην Ευρωπαϊκή ήπειρο(Φεβρουάριος 2020). Από την άλλη πλευρά υπήρχε και η συνολική οικονομική δραστηριότητα, η οποία διεκόπη και ανασχέθηκε βίαια θα μπορούσε κανείς να πεί με αρκετές επιχειρήσεις να αναστέλλουν τον οικονομικό τους κύκλο και ολόκληρες αγορές προϊόντων και υπηρεσιών να πλήττονται ανεπανόρθωτα, με την μεγαλύτερη ζημία να σημειώνεται στον κλάδο του λιανεμπορίου και της εστίασης με ζημίες που αγγίζουν τα 20 δις ευρώ μεσοσταθμικά από 44 δίς ευρώ στα 20 δίς με τις απώλειες να φτάνουν σε ποσοστό άνω του 50% σε ποσοστιαίες μετρήσεις. Στην Ελλάδα το δημοσιονομικό πλάνο επηρεάστηκε άρδήν από την έλευση της πανδημίας καθώς εξαιτίας αυτής θα έπρεπε να επανακαθοριστεί με βάση τα νέα δεδομένα καθώς η πανδημία που ξέσπασε αιφνίδια, δημιούργησε νέες οικονομικές και κοινωνικές ανάγκες που δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθούν κατά τη λήξη του προηγούμενου οικονομικού έτους, περίοδος κατά την οποία ψηφίζεται ο προϋπολογισμός του επόμενου οικονομικού έτους για κάθε χώρα.

3.8 Το Στρατηγικό πλάνο της Ελλάδας έναντι στον Covid-19

Καθώς η Ελλάδα ήταν μια από τις τελευταίες χώρες της Ευρώπης που επλήγησαν από τον κορωνοϊό, με το πρώτο κρούσμα να αναφέρθηκε στα τέλη Φεβρουαρίου, η χώρα είχε χρόνο να προετοιμαστεί κατά της εξάπλωσης του ιού. Η ελληνική κυβέρνηση έλαβε δραστικά μέτρα αμέσως μόλις εντοπίστηκαν τα πρώτα κρούσματα στη χώρα, όπως ακύρωση πολιτιστικών εκδηλώσεων, κλείσιμο σχολείων και απαγόρευση δημόσιων συγκεντρώσεων. Στις 23 Μαρτίου, με μόνο 13 νεκρούς, οι αρχές

διέταξαν γενικό lockdown. Λόγω της αποδυναμωμένης κατάστασης της υγειονομικής περίθαλψης μετά από δέκα χρόνια οικονομικής κρίσης και δημοσιονομικούς περιορισμούς, η ελληνική κυβέρνηση γνώριζε ότι έπρεπε να δράσει γρήγορα και να προετοιμάσει τα νοσοκομεία για την πανδημία. Στην αρχή της επιδημίας, η Ελλάδα είχε μόνο 120 κλίνες για ασθενείς με κορωνοϊό, ενώ τώρα έχει 351. Προσλήφθηκαν επίσης 4200 γιατροί και νοσοκομειακό προσωπικό για την ενίσχυση του συστήματος. Εκτός από την ανταπόκριση των ελληνικών αρχών, οι Έλληνες πολίτες βοήθησαν στον περιορισμό των θανάτων που συνδέονται με τον Covid-19 μέσω της πειθαρχημένης προσέγγισής τους στο lockdown και της φροντίδας τους για τους ηλικιωμένους. Στις 4 Μαΐου, την πρώτη μέρα του lockdown, ο συντηρητικός πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης ευχαρίστησε τους συμπολίτες του για την υπεύθυνη στάση τους σε συνέντευξή του στο αμερικανικό ειδησεογραφικό κανάλι CNN: «Αυτό που μένει ως κληρονομιά από αυτή την κρίση είναι η αίσθηση της συλλογικής επιτυχίας. (...) Οι Έλληνες δεν είναι περήφανοι εδώ και πολύ καιρό». Το ξέσπασμα του κορωνοϊού στην Ελλάδα θα μπορούσε να ήταν καταστροφικό. Ως δημοφιλής τουριστικός προορισμός, η Ελλάδα δέχτηκε 27,2 εκατομμύρια επισκέπτες μόνο το 2017—αποτελώντας δυνητικά σημαντικό κίνδυνο COVID-19 από διεθνείς ταξιδιώτες. Ο πληθυσμός της χώρας είναι ο δεύτερος γηραιότερος στην Ε.Ε. (πίσω μόνο από την Ιταλία), ο τομέας της υγείας της έχει καταστραφεί από τη λιτότητα και η οικονομία της εξακολουθεί να είναι σχεδόν 40% μικρότερη από ό,τι ήταν το 2008, πριν από την τελευταία παγκόσμια οικονομική κρίση. Αξιωματούχοι δήλωσαν το 2019 ότι, μετά από τρία προγράμματα διάσωσης και δραστικές περικοπές στο δημόσιο σύστημα υγείας λόγω λιτότητας, υπήρχαν μόνο 560 κλίνες ΜΕΘ σε ολόκληρη τη χώρα των 11 εκατομμυρίων. (Αυτό είναι 5,2 κρεβάτια ανά 100.000 άτομα, σε σύγκριση με τα 29,2 στη Γερμανία.) Και όμως, η Ελλάδα έχει αποφύγει τα χειρότερα της παγκόσμιας πανδημίας μέχρι στιγμής, με τους αριθμούς των κρουσμάτων αλλά και των θανάτων από Covid-19 στη χώρα να είναι από τους χαμηλότερους αριθμούς στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το κλειδί για την επιτυχία της Ελλάδας, σύμφωνα με τους αναλυτές, ήταν τα πρώτα βήματα της κυβέρνησης για τον περιορισμό του ιού που έγιναν αρκετά νωρίτερα από το μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης. Στα τέλη Φεβρουαρίου, πριν καταγραφεί ένας μόνο θάνατος από τη νόσο, ακυρώθηκαν τα καρναβάλια. Σχολεία και πανεπιστήμια σε όλη τη χώρα έκλεισαν στις 10 Μαρτίου, όταν υπήρχαν μόλις 89 επιβεβαιωμένα κρούσματα στη χώρα. Καφέ, εστιατόρια και τουριστικά σημεία έκλεισαν τρεις ημέρες αργότερα. Η ελληνική κυβέρνηση κινήθηκε γρήγορα καθώς «Δεν νομίζω ότι ήταν μια πολύ δύσκολη απόφαση, λόγω της γνώσης ότι το σύστημα υγείας δεν θα μπορούσε να ανταπεξέλθει», λέει η Δρ. Στέλλα Λάδη, πρώην σύμβουλος δημόσιας πολιτικής στην ελληνική κυβέρνηση και επί του παρόντος επίκουρη καθηγήτρια στο τμήμα δημόσιας διοίκησης στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών και Queen Mary στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου. Όταν η κυβέρνηση απαγόρευσε όλα τα μη απαραίτητα ταξίδια από τις 23 Μαρτίου, ήταν με το ένα μάτι να παρακολουθεί την κατάσταση στην Ιταλία, όπου οι ΜΕΘ των νοσοκομείων ήταν κατακλυσμένες και

τα άτομα με τη νόσο κείτονταν χωρίς θεραπεία στους διαδρόμους. Οι αξιωματούχοι γνώριζαν ότι θα χρειαζόταν πολύ μικρότερο ξέσπασμα για να επαναληφθούν οι ίδιες σκηνές στην Αθήνα. «Στην Ιταλία δυστυχώς, ένας άνθρωπος χάνεται κάθε δύο λεπτά», δήλωσε ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης, ανακοινώνοντας το lockdown στις 22 Μαρτίου. «Πρέπει να προστατεύσουμε το κοινό καλό, την υγεία μας». Τότε, στην Ελλάδα υπήρχαν 624 επιβεβαιωμένα κρούσματα και 15 θάνατοι. Συγκριτικά, όταν το Ηνωμένο Βασίλειο ανακοίνωσε το δικό του lockdown την ίδια μέρα, είχε 6.650 επιβεβαιωμένα κρούσματα και τουλάχιστον 335 θανάτους. Η κυβέρνηση ξεκίνησε επίσης καθημερινές τηλεοπτικές εκπομπές για την κατάσταση, προειδοποιώντας τους πολίτες ότι το αδύναμο σύστημα υγειονομικής περίθαλψης σήμαινε ότι έπρεπε να εφαρμοστούν έγκαιρα σκληρά μέτρα προκειμένου να σωθούν ζωές, ακόμη κι αν η οικονομία χτυπηθεί σκληρά. «Κάθε μέρα στις 6 μ.μ., οι άνθρωποι σταματούν να κάνουν ό,τι κάνουν για να δουν ποιες είναι οι εξελίξεις», λέει ο Πάνος Τσακλόγλου, Καθηγητής στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Η σημασία της καλής υγείας στον ελληνικό πολιτισμό, είναι ένας άλλος λόγος για την εύκολη αποδοχή του lockdown από τους Έλληνες. Η κυβέρνηση χρησιμοποίησε επίσης το lockdown για να αυξήσει την ικανότητα υγειονομικής περίθαλψης, αυξάνοντας τον αριθμό των κλινών ΜΕΘ από 565 στις αρχές Μαρτίου σε 910 στο τέλος του μήνα. Και μια συμφωνία που πραγματοποιήθηκε μεταξύ της ελληνικής κυβέρνησης και των ιδιωτικών νοσοκομείων θα σημάνει ότι τα ιδιωτικά νοσοκομεία έχουν αρχίσει να αναλαμβάνουν ασθενείς με ασθένειες που δεν σχετίζονται με τον κορωνοϊό, ελευθερώνοντας έτσι χώρο για ασθενείς με COVID-19 στα δημόσια νοσοκομεία. Παρά το γεγονός ότι κατάφερε να διατηρήσει χαμηλό μέχρι στιγμής τον συνολικό αριθμό των κρουσμάτων και τον αριθμό των θανάτων, η κρίση του κορωνοϊού διαμορφώνεται για να έχει τρομερές επιπτώσεις στην ήδη ταλαιπωρημένη οικονομία της Ελλάδας. «Η παραγωγή της Ελλάδας βασίζεται σε μεγάλο βαθμό σε τομείς που έχουν πληγεί ιδιαίτερα από την κρίση», όπως η διεθνής ναυτιλία και ο τουρισμός, λέει ο Τσακλόγλου, καθηγητής Οικονομικών. Ο τουρισμός αντιπροσώπευε άμεσα το 11,7% του ΑΕΠ το 2018 και το 30,9% αν συνυπολογιστεί το έμμεσο εισόδημα. Και ενώ η κυβέρνηση έχει λάβει μέτρα τόνωσης για να στηρίξει τις επιχειρήσεις κατά τη διάρκεια του lockdown, ο υψηλός λόγος χρέους της χώρας προς το ΑΕΠ σημαίνει ότι μπορεί να είναι δύσκολο για τη χώρα να συνεχίσει να δανείζεται εάν η κρίση εκτείνεται σε μήνες ή χρόνια. Ωστόσο, η πιθανότητα η Ελλάδα να χρειαστεί ακόμη ένα πρόγραμμα διάσωσης παραμένει χαμηλή. Θα είναι ακόμη χαμηλότερο εάν οι Έλληνες συνεχίσουν να τηρούν τους κυβερνητικούς περιορισμούς. Μετά το Σαββατοκύριακο του Πάσχα, ο αναπληρωτής υπουργός Προστασίας του Πολίτη Νίκος Χαρδαλιάς αναγνώρισε τη δυσκολία παραμονής υπό lockdown και είπε ότι η κυβέρνηση θα αρχίσει να χαλαρώνει σταδιακά τους περιορισμούς στις αρχές Μαΐου. Ο Χαρδαλιάς ευχαρίστησε επίσης τους πολίτες για «το πολύ υψηλό επίπεδο συλλογικής ευθύνης» που επέδειξαν κατά τη διάρκεια των εορτών.

Ωστόσο, παρά την έγκαιρη λήψη των αρχικών μέτρων και τη σωστή εφαρμογή τους, ο φόβος είναι έκδηλος σε μια χώρα που μόλις τώρα ορθώνεται ξανά στα πόδια της μετά από δέκα χρόνια ύφεσης. Ενώ η Αθήνα βασιζόταν σε ρυθμό ανάπτυξης 2,4% για το 2020, η περίοδος lockdown θα οδηγήσει σε μείωση του ΑΕΠ κατά 10% το 2020, πριν από την αύξηση κατά 5,5% το 2021, σύμφωνα με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Υπάρχουν φόβοι για τεράστιες απώλειες στον τουριστικό τομέα, ο οποίος οδηγεί την οικονομία και παρέχει θέσεις εργασίας σε περίπου 20% του πληθυσμού. «Στο καλύτερο σενάριο, η Ελλάδα θα είναι ανοιχτή για τουριστική δραστηριότητα από την 1η Ιουλίου και εργαζόμαστε προς αυτή την κατεύθυνση», είπε ο Έλληνας πρωθυπουργός σε συνέντευξή του στο αμερικανικό ειδησεογραφικό κανάλι CNN. Η Αθήνα βασίζεται στον άψογο έλεγχό της στην κρίση της δημόσιας υγείας για να προσελκύσει τουρίστες. Ο υπουργός Τουρισμού Χάρης Θεοχάρης πρότεινε τη δημιουργία συστήματος «Διαβατηρίου Υγείας» για τον εντοπισμό ταξιδιωτών που βρέθηκαν αρνητικοί στον κορωνοϊό στο αεροδρόμιο αναχώρησης. Ένα έργο ασφαλών διαδρόμων, που θα επιτρέπει στους τουρίστες να ταξιδεύουν μεταξύ χωρών που δεν έχουν επηρεαστεί από τον ιό, βρίσκεται επίσης υπό συζήτηση μεταξύ Ελλάδας, Κύπρου, Ισραήλ, Αυστρίας, Νορβηγίας, Δανίας, Αυστραλίας, Τσεχίας και Σιγκαπούρης. Η κυβέρνηση της Ελλάδος κατένειμε το ποσό των 5,3 δις που έλαβε στην αποζημίωση τομέων που επλήγησαν από την υγειονομική κρίση, τον ψηφιακό μετασχηματισμό των επιχειρήσεων με στόχο την συνεχή και αδιάλειπτη λειτουργία του λιανικού εμπορίου και απόδοση χρηματικής αποζημίωσης με βάση τον κύκλο εργασιών του προηγούμενου οικονομικού έτους για όσες επιχειρήσεις ήταν αδύνατον να περάσουν στην νέα ψηφιακή εποχή όπως αυτή είχε διαμορφωθεί κατά την έλευση του νέου κορονοιού και την αναστολή εργασιών που κρίθηκε επιβεβλημένη ώς πρώτο βήμα αντιμετώπισης του μέχρι εκείνη την στιγμή άγνωστου ιού που έπρεπε να αντιμετωπίσει η ανθρωπότητα. Στα πλαίσια της πανδημίας και των χρημάτων που δόθηκαν για την αντιμετώπιση του, η κυβέρνηση ενίσχυσε επίσης τις εταιρείες τηλεπικοινωνιών προκειμένου μέσω Συμπράξεων Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα(ΣΔΙΤ) να προβούν σε άμεσες εργασίες αποκατάστασης επέκτασης και ενίσχυσης του δικτύου προκειμένου να ανταπεξέλθει στον πλέον μόνιμα υψηλό φόρτο εργασίας τον οποίον δεχόταν με μεγάλο μέρος του οικονομικού κύκλου όλων των κρατών και κατά συνέπεια και της Ελλάδος να μεταφέρεται πλέον στον κυβερνοχώρο, με εργασίες του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα να μεταφέρονται πλέον εκεί ώς μεταβατική λύση στα πλαίσια εύρεσης μιας κάποιας ποιοτικότερης και ρεαλιστικότερης λύσης για την αποκατάσταση της ομαλότητας στα πλαίσια της καθημερινής ζωής των πολιτών και της οικονομικής δραστηριότητας για να επανέλθει η ομαλότητα στην αγορά του λιανεμπορίου, των υπηρεσιών, αλλά και την αγορά εργασίας. Η Ελλάδα που απεικονιζόταν εδώ και καιρό ως το μαύρο πρόβατο της Ευρώπης καθ' όλη τη διάρκεια της κρίσης χρέους, αποκάλυψε το νέο της πρόσωπο. Βγαίνοντας από αυτή την κρίση δημόσιας υγείας, η θέση του έχει ενισχυθεί στην

ελληνική και ευρωπαϊκή πολιτική σκηνή, αλλά σύντομα θα πρέπει να αντιμετωπίσει μια μεγάλη πρόκληση με μια νέα οικονομική ύφεση στον ορίζοντα.

4. Έρευνα της ΜΔΕ

4.1Ερευνητικά ερωτήματα της διπλωματικής εργασίας

1. Η πανδημία του covid-19 παρουσίασε κύματα;
2. Σύμφωνα με την ύπαρξη των κυμάτων, συγκριτικά μεταξύ του πρώτου και του δεύτερου, ποιο ήταν πιο σφοδρό;
3. Αποτελεί κοινή παραδοχή για τις χώρες υπό μελέτη, η σφοδρότητα του ίδιου κύματος;
4. Συγκριτικά με την Ιταλία και την Ισπανία, πέτυχε η Ελλάδα καλύτερα αποτελέσματα ως προς την διασπορά και την διαχείριση της πανδημίας;

4.2 μεθοδολογία έρευνας & πεδίο μελέτης

Ο σκοπός της έρευνας είναι η ανάλυση των κυμάτων του COVID 19 σύμφωνα με τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, και η ποσοτική απόδοση των αποτελεσμάτων, μεταξύ των χωρών στο πεδίο μελέτης. Η επιλογή των χωρών δεν ήταν τυχαία αλλά συμβαδίζει τόσο με την οικονομική κρίση που επηρέασε κυρίως την Ελλάδα και την Ισπανία, το γεωγραφικό γκρουπ ως μεσογειακές χώρες με αρκετά κοινές κλιματικές συνθήκες και τέλος η Ιταλία ήταν η πρώτη χώρα που εμφανίστηκε η σφοδρότητα του φονικού ιού.

- Σύγκριση του αριθμού των κρουσμάτων, από τις 1/1/20 έως τις 31/3/2021, ανά 1.000.000 κατοίκους, ως μέση τιμή, σε μηνιαία κλίμακα
- Σύγκριση του αριθμού των θανάτων κατά την ίδια περίοδο σε ίδια αναλογία
- Συνολικός υπολογισμός των μολύνσεων ανά χώρα στα δυο κύματα, ως ποσοστό επι του συνολικού πληθυσμού

Πεδίο μελέτης

	Ελλάδα	**Ιταλία**	**Ισπανία**
Συνολικός πληθυσμός	10.715.549	59.554.023	46.737.000

4.3 βήματα της έρευνας

1. Συλλογή δεδομένων από την ιστοσελίδα του παγκόσμιου οργανισμού υγείας αλλά και του ΕΟΔΥ.
2. Καταχώρηση των ημερήσιων αποτελεσμάτων σε υπολογιστικά φύλλα και υπολογισμός μηνιαίων συνόλων σε κλίμακα ανά 1.000.000 κατοίκους
3. Δημιουργία γραφικών παραστάσεων
4. Σχολιασμός των αποτελεσμάτων

4.4 αποτελέσματα της έρευνας

Ισπανία (ESP)

World rank, by HC system	#23
Covid-19 deaths (2020)	10,3 % (51.078)
Health care system spends % GDP	9,0 % + 12,2 δισεκ. (ενίσχυση κατα του covid-19)
Population density	94/ km^2 (κάτοικοι)

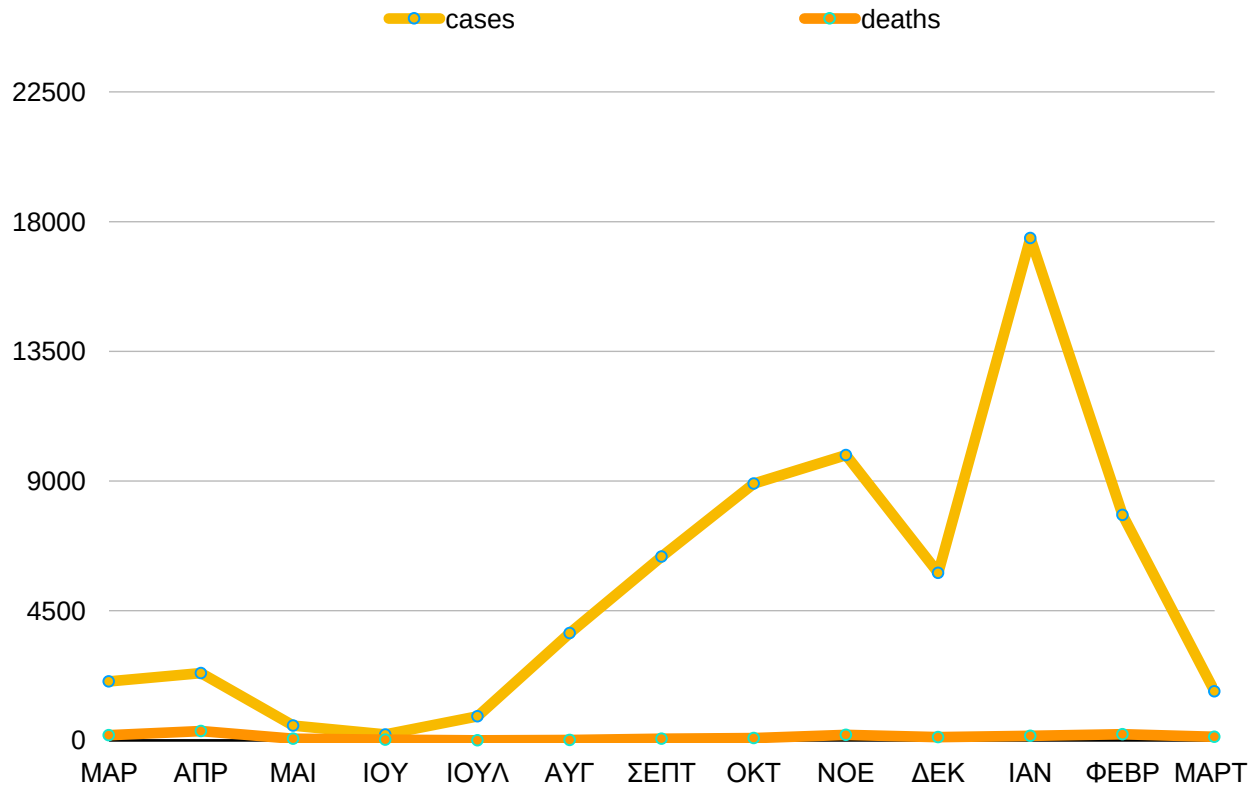
Πίνακας 2 : τα βασικά μεγέθη σύγκρισης της Ισπανίας

(Πηγή : OECD.ORG)

Figure 6

Διάγραμμα 5 : μηνιαία κρούσματα & θάνατοι covid-19 / 1.000.000 κατοίκους , Ισπανία (01/20-03/21)

Figure 7

(Πηγή : OECD.ORG)

Σχόλια: όπως μπορούμε να διακρίνουμε από τις πληροφορίες, η Ισπανία είναι μια όχι τόσο πυκνοκατοικημένη χώρα, η οποία βρίσκεται στην 23η θέση της παγκόσμιας κατάταξης, σύμφωνα με τον παγκόσμιο οργανισμό υγείας. Για τις συνήθεις χρονιές η Ισπανία διαθέτει το 9% του συνολικού ΑΕΠ της, ως προϋπολογισμό για το σύστημα υγείας, ενώ το 2020 ειδικά μέσω της πανδημίας πρόσθεσε εμβόλιμα ακόμη 12,2 δισεκατομμύρια ευρώ. Από τις συνολικές απώλειες για το έτος 2020, το 10,3% αφορούσαν θανάτους από την πανδημία του covid-19 (51.078). Αν αναλύσουμε καλύτερα το διάγραμμα βλέπουμε πως το πρώτο κύμα χτύπησε σφόδρα την χώρα της Ισπανίας κατά τους μήνες Μάρτιο και Απρίλιο με συνολικά κρούσματα 4389 ανά 1.000.000 κατοίκους με τους θανάτους να αγγίζουν τα εξωφρενικό νούμερο των 505 ανά 1.000.000 κατοίκους σε απόλυτες τιμές. Το καλοκαίρι από τον μήνα Μάιο και έπειτα παρατηρείται μια πτώση τόσο των κρουσμάτων αλλά και των θανάτων με αποτέλεσμα να ορίζουμε και το τέλος του πρώτου κύματος, που αποτελεί και ένα από τα ερευνητικά μας ερωτήματα. Από τον Αύγουστο μέχρι και τον Φεβρουάριο η Ισπανία μπαίνει στην φάση του δεύτερου κύματος της πανδημίας, με αποκορύφωση τον Ιανουάριο με 17.432 κρούσματα ανά 1.000.000 κατοίκους. Έπειτα υπάρχει μια μεγάλη πτώση τόσο των κρουσμάτων αλλά και των θανάτων που σχετίζεται και με την χορήγηση των πρώτων δόσεων των εμβολίων. Συγκριτικά το δεύτερο κύμα του covid-19 είχε μεγαλύτερη διάρκεια από το πρώτο αλλά λιγότερους θανάτους

αναλογικά με τις περιόδους που τα αποτελέσματα ήταν τα μέγιστα. Έτσι στο πρώτο κύμα αν και με μικρότερη διάρκεια υπήρχε μεγαλύτερο ποσοστό θνησιμότητας, αλλά λιγότερα κρούσματα.

Ιταλία (IT)

World rank, by HC system	#29
Covid-19 deaths (2020)	10,0% (75.332)
Health care system spends % GDP	8,7 % + 7,5 δισεκ. (ενίσχυση κατα του covid-19)
Population density	206 / km^2 (κάτοικοι)

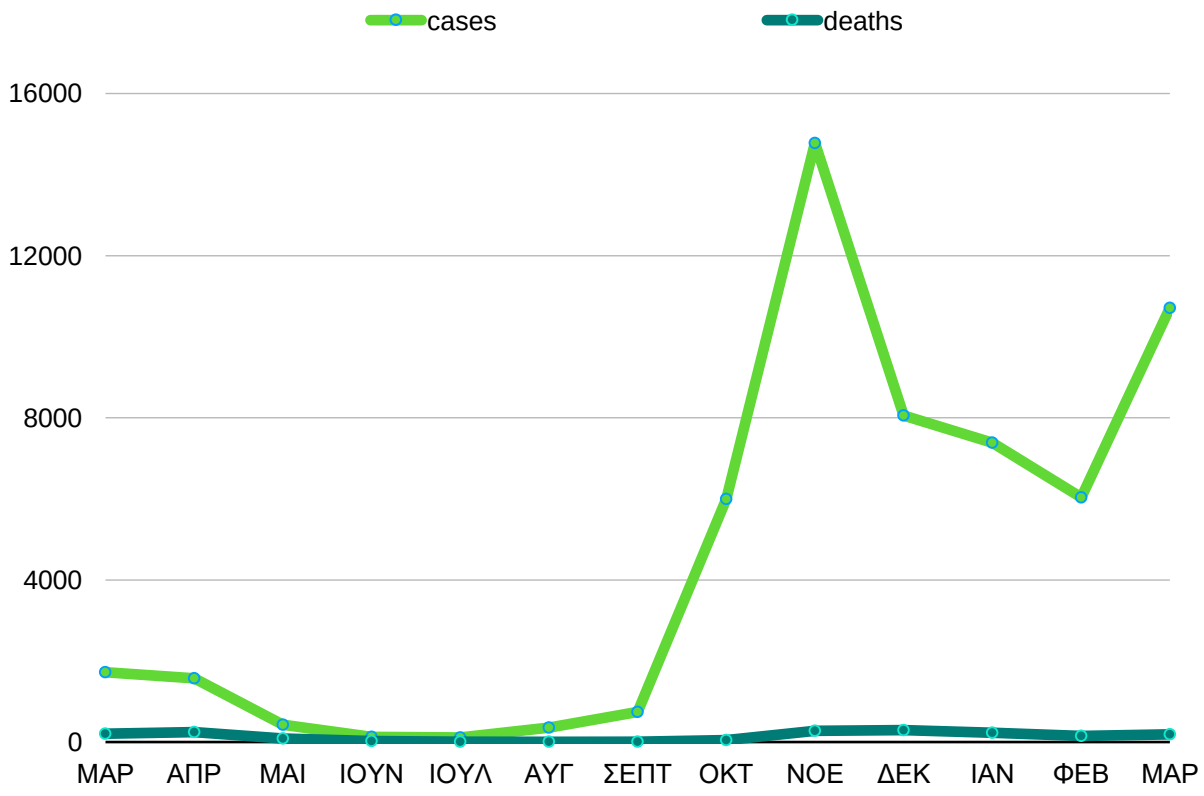
Πίνακας 3 : τα βασικά μεγέθη σύγκρισης της Ιταλίας

(Πηγή : OECD.ORG)

Figure 8

Διάγραμμα 6 : μηνιαία κρούσματα & θάνατοι covid-19 / 1.000.000 κατοίκους , Ιταλία (01/20-03/21)

Figure 9

(Πηγή : OECD.ORG)

Σχόλια: όπως μπορούμε να διακρίνουμε από τις πληροφορίες, η Ιταλία είναι μια σχετικά πυκνοκατοικημένη χώρα, η οποία βρίσκεται στην 29η θέση της παγκόσμιας κατάταξης, σύμφωνα με τον παγκόσμιο οργανισμό υγείας. Για τις συνήθεις χρονιές η Ιταλία διαθέτει το 8,7% του συνολικού ΑΕΠ της, ως προϋπολογισμό για το σύστημα υγείας, ενώ το 2020 ειδικά μέσω της πανδημίας πρόσθεσε εμβόλιμα ακόμη 7,5 δισεκατομμύρια ευρώ. Από τις συνολικές απώλειες για το έτος 2020, το 10% αφορούσαν θανάτους από την πανδημία του covid-19 (75332). Αν αναλύσουμε καλύτερα το διάγραμμα βλέπουμε πως το πρώτο κύμα χτύπησε σφόδρα την χώρα της Ιταλίας κατά τους μήνες Μάρτιο και Απρίλιο με συνολικά κρούσματα 3296 ανά 1.000.000 κατοίκους με τους θανάτους να αγγίζουν το νούμερο των 500 ανά 1.000.000 κατοίκους σε απόλυτες τιμές. Το καλοκαίρι από τον μήνα Μάιο και έπειτα παρατηρείται μια πτώση τόσο των κρουσμάτων αλλά και των θανάτων με αποτέλεσμα να ορίζουμε και το τέλος του πρώτου κύματος, που αποτελεί και ένα από τα ερευνητικά μας ερωτήματα. Από τον Οκτώβριο μέχρι και τον Φεβρουάριο η Ισπανία μπαίνει στην φάση του δεύτερου κύματος της πανδημίας, με αποκορύφωση τον Νοέμβριο με 14780 κρούσματα ανά 1.000.000 κατοίκους. Έπειτα υπάρχει μια μεγάλη πτώση τόσο των θανάτων αλλά τα κρούσματα διατηρούνται συνεχώς υψηλά με μια απότομη άνοδο τον Μάρτιο του 2021, που ίσως αυτό να σηματοδοτεί ένα νέο κύμα. Η πτώση των θανάτων είναι παράγοντας που σχετίζεται και με την χορήγηση των πρώτων δόσεων των εμβολίων. Συγκριτικά το δεύτερο κύμα του covid-19 είχε μεγαλύτερη διάρκεια από το πρώτο και περισσότερους θανάτους αναλογικά με τις περιόδους που τα αποτελέσματα ήταν τα μέγιστα στο πρώτο κύμα. Έτσι με μεγάλη απόκλιση από το πρώτο κύμα, το δεύτερο ήταν εντονότερο στην περίπτωση της Ιταλίας.

Ελλάδα (GR)

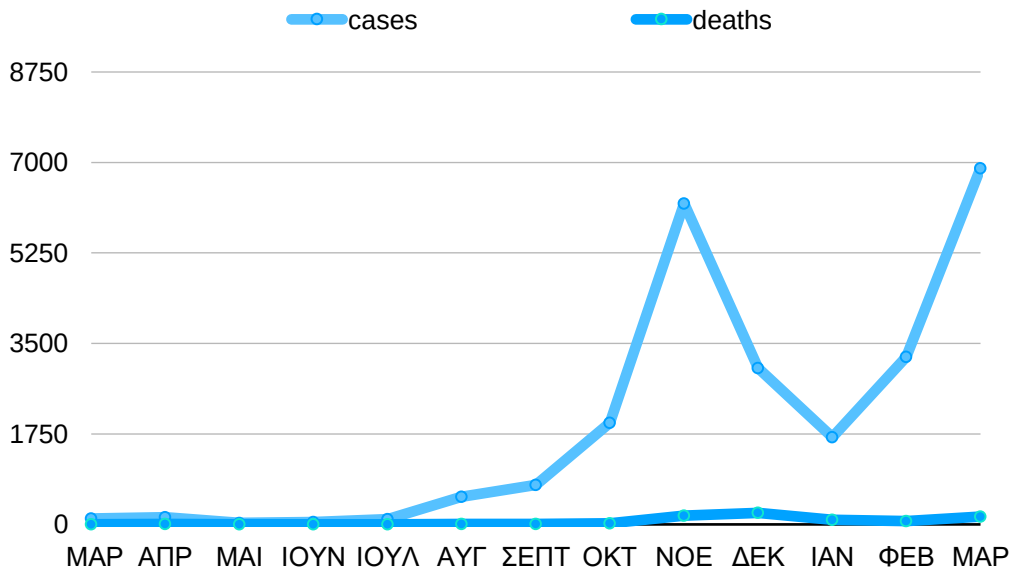
World rank, by HC system	#27
Covid-19 deaths (2020)	3,7% (4960)
Health care system spends % GDP	8,4 % + 785 εκ. (ενίσχυση κατα του covid-19)
Population density	81 / km^2 (κάτοικοι)

Πίνακας 4: τα βασικά μεγέθη σύγκρισης της Ελλάδας

Figure 10

Διάγραμμα 6 : μηνιαία κρούσματα & θάνατοι covid-19 / 1.000.000 κατοίκους , Ελλάδα (1/20-3/21)

Figure 11

(Πηγή : OECD.ORG)

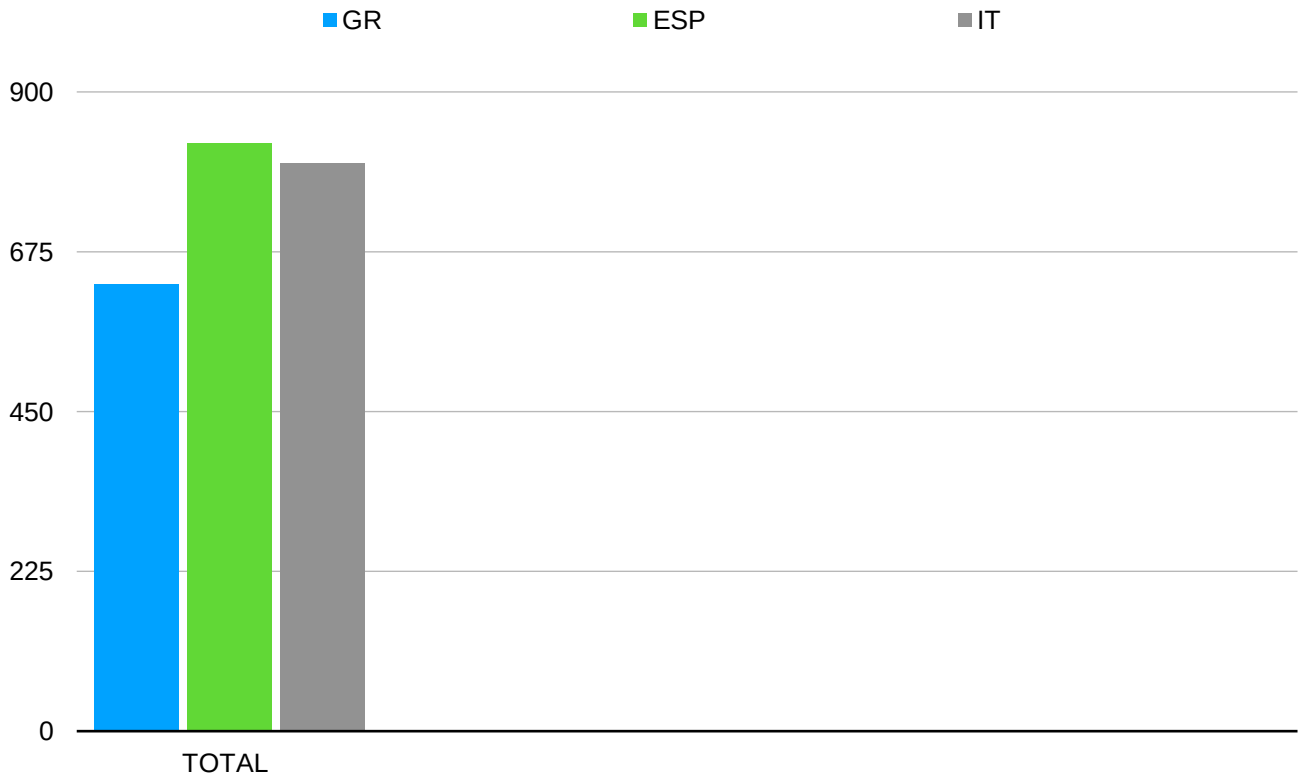
Σχόλια : Στην περίπτωση της Ελλάδας, μπορούμε εύκολα να διακρίνουμε την επιτυχία της εφαρμογής των μέτρων κατά την επέλαση του πρώτου κύματος. Τα εξαιρετικά χαμηλά κρούσματα και θάνατοι ανεξάρτητα από τα δημογραφικά χαρακτηριστικά της χώρας, την έκανα να είναι μια από τις πρωτοπόρες χώρες στην αντιμετώπιση του πρώτου κύματος. Εδώ λοιπόν τόσο κατά την διάρκεια της άνοιξης αλλά και κατά την διάρκεια της θερινής περιόδου, που η χώρα αποδέσμευσε την εστίαση τον τουρισμό αλλά και τους πολίτες από τις μεγάλες θυσίες που έκανα ώστε να επιτευχθεί ο έλεγχος της διασποράς, ακόμη και στην περίπτωση αυτή τα κρούσματα και οι θάνατοι ήταν σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Βέβαια από τον Οκτώβριο του 2020 η χώρα αντιμετωπίζει θα έλεγε κανείς το δεύτερο ισχυρό κύμα του με πολλές απώλειες και κρούσματα. Ίσως η χαλάρωση των πολιτών από το καλοκαίρι, ίσως η αίσθηση ασφαλείας σχετικά με την δυνατότητα του συστήματος υγείας, οδήγησαν την χώρα σε ένα νέο μεγαλύτερο lockdown, με σκοπό τον έλεγχο της διασποράς, και την αποσυμφόρηση του συστήματος υγείας. Όπως αποδεικνύεται στην γραφική παράσταση, από τον Σεπτέμβριο μέχρι και τον Μάρτιο η χώρα έχει μεγάλες αυξομειώσεις στα κρούσματα και αυξητική τάση στους θανάτους μέχρι τον Δεκέμβριο. Αυτό είναι η παραδοχή πως συνεχώς τα προβλεπόμενα μέτρα ελευθερίας άλλαζα συνεχώς, ώστε η κυβέρνηση με την συμβολή των ειδικών να πετύχουν τα καλύτερα αποτελέσματα. Μετά τον Μάρτιο αν και φαίνεται μια αύξουσα πορεία της καμπύλης, λόγω της χορήγησης των εμβολίων οι θάνατοι αρχίζουν να μειώνονται σταδιακά μέσα στους επόμενου μήνες του 2021. Άρα για ακόμη μια φορά το δεύτερο κύμα της πανδημίας, ήταν σφοδρότερο, γεγονός που επιβεβαιώνει πως στο μεγαλύτερο ποσοστό ισχύει η παραδοχή αυτή. Επίσης είναι διακριτή και στην περίπτωση της χώρας μας, η χρονική περίοδος των δυο κυμάτων. Για την Ελλάδα το μέγιστο

σημείο σχετικά με τα κρούσματα ήταν ο μήνας Νοέμβριος και Μάρτιος, με σημαντική όμως απόκλιση στον αριθμό των θανάτων, με 170 και 150 ανά 1.000.000 κατοίκους αντίστοιχα. Ενώ ο μήνας που έγινε καταγραφή των περισσότερων θανάτων ήταν ο μήνας Δεκέμβριος, με 224 θανάτους ανά 1.000.000 κατοίκους.

Σχετικά με τον έλεγχο της πανδημίας, σημαντικό ρόλο σχηματίσανε και τα antigen test που η κάθε χώρα προσέφερε. Παρακάτω, απεικονίζεται στο διάγραμμα ο συνολικός αριθμός των τεστ που πραγματοποιήθηκε από την αρχή της διάθεσης τους έως τις. 31/03/2021.

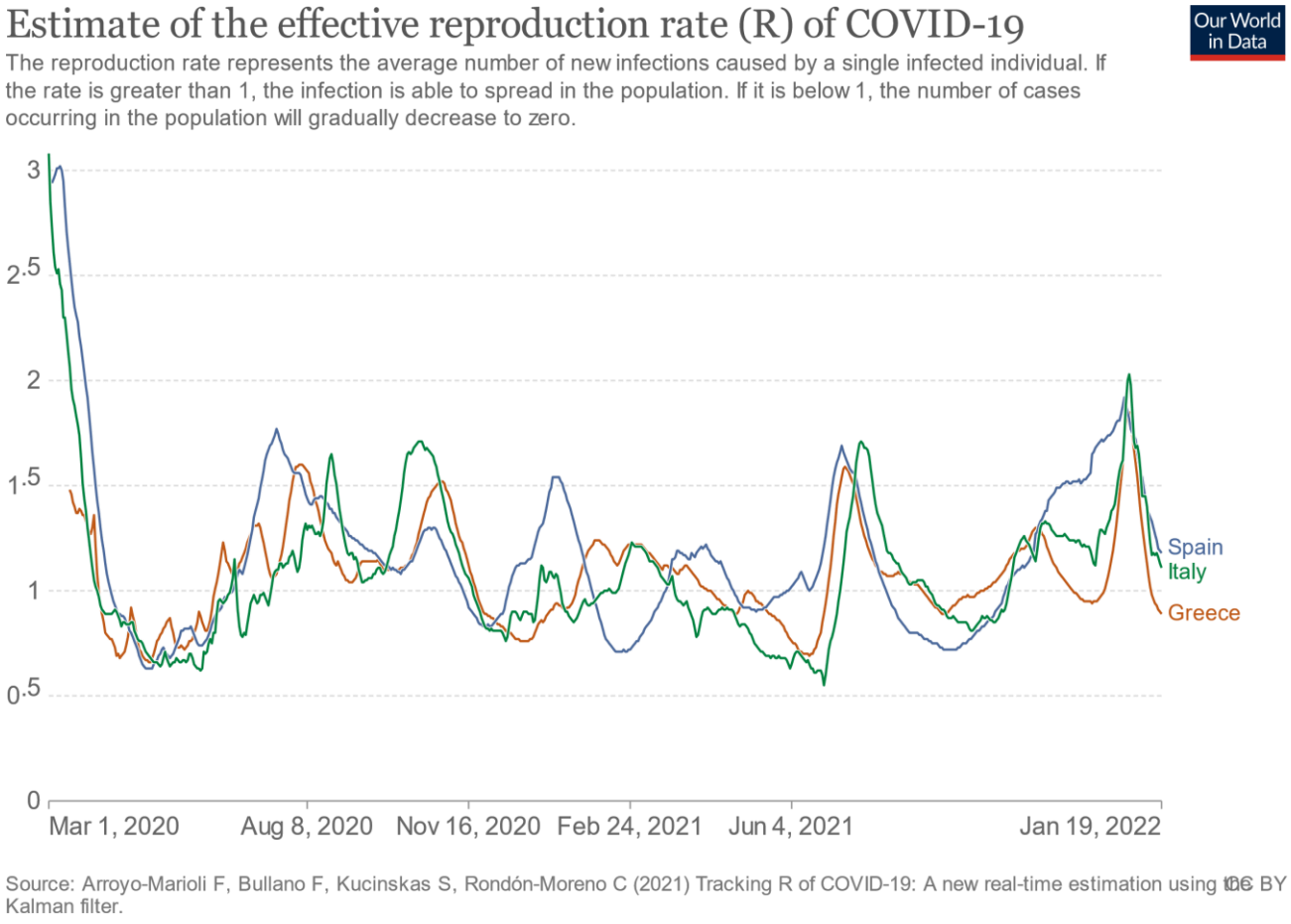
Διάγραμμα 7 : συνολικός αριθμός tests, ανά 1.000.000 κάτοικους (GR-ESP-IT), έως 31/03/2021.

Figure 12

Σχόλια : αν και δημογραφικά οι τρεις χώρες έχουν μεγάλη απόκλιση στον πληθυσμό τους, σημαντικό προβάδισμα φαίνεται να έχει η Ελλάδα καθώς παρουσιάζει μικρή διαφορά έναντι στις δυο χώρες που έχουν το πενταπλάσιο και πλέον πληθυσμό. Ο παράγοντας τεστ, έδινε μια σημαντικά αντιπροσωπευτική εικόνα και ήταν το εργαλείο των ειδικών επιστημόνων, ώστε να χαράξουν τις επόμενες κινήσεις για την καταπολέμηση του ιού.

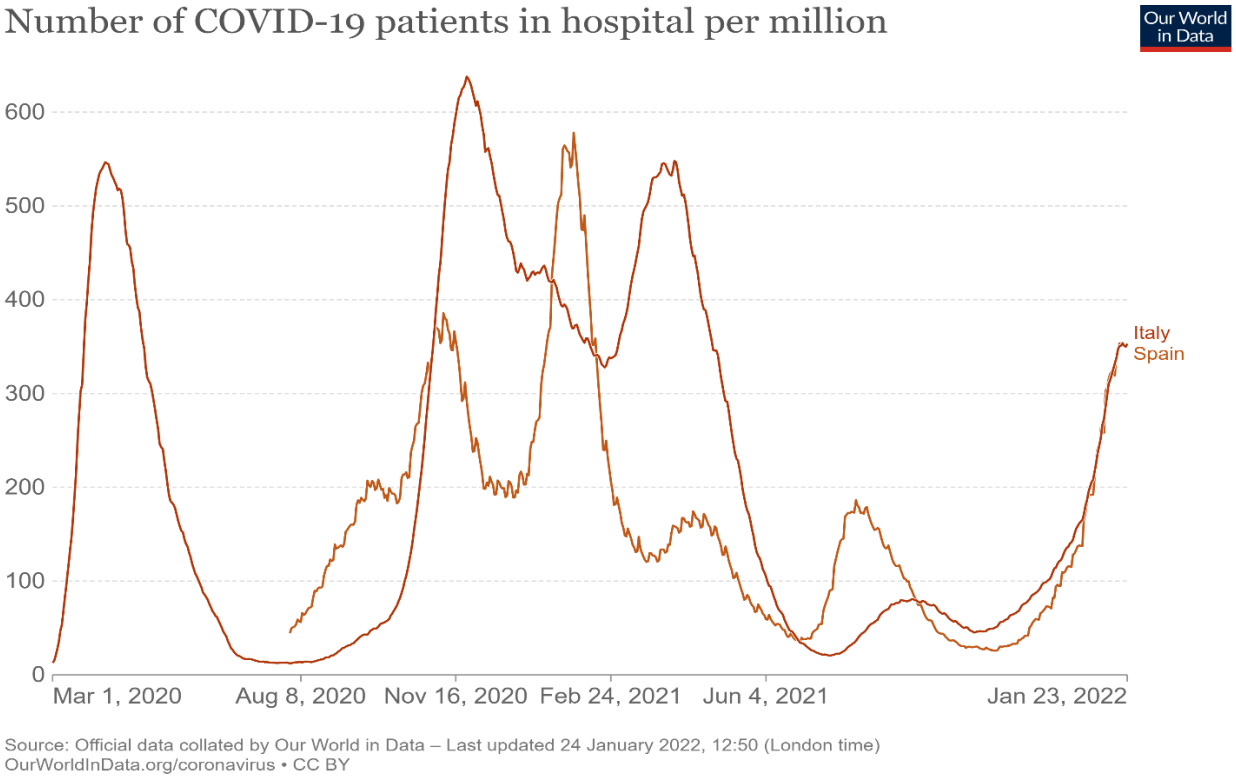
Στο επόμενο γράφημα παρουσιάζεται ο ρυθμός διασποράς της πανδημίας. Με το γράφημα αυτό θα προσπαθήσουμε να ερευνήσουμε εάν η πληθυσμιακή πυκνότητα (density) , επηρέασε την έξαρση της πανδημίας.

Διάγραμμα (εικόνα) 8: διασπορά του covid-19 στο πεδίο έρευνας

Εικόνα 2

.(Πηγή: ourworldindata.org)

Εικόνα 3

Διάγραμμα (εικόνα) 9: τις εισαγωγές σε νοσοκομεία στο πεδίο έρευνας, ανά 1.000.000 πληθυσμό

.(Πηγή: ourworldindata.org)

Σχετικά με την περίθαλψη και τις εισαγωγές σε νοσοκομεία, υπάρχουν καταγεγραμμένα στοιχεία μόνο για την Ιταλία και την Ισπανία, στην παρακάτω εικόνα/γράφημα διακρίνεται το ημερήσιο σύνολο ασθενών ανά 1.000.000 πληθυσμό. Όπως διακρίνουμε και εδώ, το δεύτερο κύμα του covid-19 όντας σφοδρότερο, οδήγησε σε πολύ πιο μεγάλες απαιτήσεις για νοσοκομειακή περίθαλψη. Αυτό οφείλεται αφενός στην μεγαλύτερη διάρκεια του δευτέρου κύματος, που είχαν ως αποτέλεσμα την ραγδαία αύξηση των κρουσμάτων. Αυτό μας οδηγεί σε επιπλέον επιβεβαίωση της έρευνας σχετικά με την σφοδρότητα του δευτέρου κύματος, αλλά και της διάκρισης μεταξύ των περιόδων εναλλαγής από το πρώτο στο δεύτερο κύμα. Και στις δυο χώρες κατά την θερινή περίοδο του 2020 παρατηρείται ηπία συχνότητα περίθαλψης, ενώ από τους πρώτους φθινοπωρινούς μήνες κατακόρυφη αύξηση και στις δυο χώρες στην ανάγκη για νοσοκομειακή φροντίδα.

5. Συμπεράσματα

Κλείνοντας με τα συμπεράσματα λοιπόν αυτή την διπλωματική μεταπτυχιακή διατριβή, μπορούμε με σαφήνεια να καταλήξουμε σε συμπεράσματα. Κάποια από αυτά δίνουν απάντηση τόσο στην θεωρία που βασίστηκε σε μια επικυρωμένη βιβλιογραφία, αλλά και στα αποτελέσματα της έρευνας η οποία στηρίχτηκε σε επίσημα στοιχεία διεθνώς αναγνωρισμένων οργανισμών. Ξεκινώντας λοιπόν, την απόδοση των συμπερασμάτων, πρώτη αναφορά μας βρίσκει στην θεωρία πίσω από το θεμέλιο της έρευνας. Αυτό δεν είναι άλλο από το εργαλείο του μάνατζμεντ που εδώ και χρόνια εμπλουτίζει τις γνώσεις του κρατικού μηχανισμού σε συνεργασία με όλη την δομή μιας κοινωνίας, να διασφάλιση την εθνική και διεθνική ασφάλεια και αποφυγή απειλών και κινδύνων. Το 2020 λοιπόν, όλοι γίναμε μάρτυρες του ποσό σημαντικό ρόλο παίζει η σωστή διαχείριση των κρίσεων, όταν απειλείται η δημόσια ασφάλεια, καθώς μπορούμε πλέον εύκολα να αντιληφθούμε πως επειδή η κοινωνία είναι σαν μια αλυσίδα, όταν σε ένα κομμάτι υπάρχει πρόβλημα, τότε υπάρχει και στο σύνολο της αλυσίδας. Έτσι και στην σύγχρονη εποχή, στην σύγχρονη κοινωνία, γίναμε μάρτυρες του ποσό επηρέασε η δημόσια υγεία όλο το φάσμα μιας κοινωνίας, από το μικροοικονομικό επίπεδο μέχρι και μακροοικονομικό. Μέσα από αυτό μπορούμε να κρίνουμε την αναγκαιότητα να υπάρχουν εργαλεία που θα λειτουργούν άμεσα και καίρια σε ανάλογες καταστάσεις. Έτσι λοιπόν, όπως ακριβώς η πανδημία εμφανίστηκε τυχαία και εξαπλώθηκε ραγδαία, δεν φάνηκαν όλες οι χώρες το ίδιο προετοιμασμένες να αντιμετωπίσουν την πανδημία αυτή. Ευτυχώς για την περίπτωση της Ελλάδας, κέρδισε πολύτιμο έδαφος από σε σύντομο χρονικό διάστημα με πλήρη αποκλεισμό της χώρας από αρκετά νωρίς, προετοιμάζοντας έτσι την κοινωνία για την εμφάνιση της νόσου. Είναι γεγονός πως η Ελλάδα, δεν μπήκε σε καθεστώς lockdown από το πρώτο καταγεγραμμένο κρούσμα, αλλά αρκετά σύντομα προτού η κατάσταση γίνει ανεξέλεγκτη. Έτσι κατά το πρώτο λοκντάουν, η Ελλάδα κατάφερε να περιορίσει την έξαρση και με την σταθερή στήριξη της ευρωπαϊκής ένωσης να μην εκτροχιάσει την οικονομία, χώρες όπως η Ελλάδα, της οποίας μεγάλο ποσοστό του ετήσιου ΑΕΠ καλύπτεται από τον τουρισμό, βρίσκονται σε πιο επισφαλή θέση όπως ήταν αναμενόμενο. Μέσα από ένα πακέτο μέτρων στήριξης το καλοκαίρι του 2020 η κατάσταση είχε εξομαλυνθεί χωρίς τεράστιες απώλειες τόσο σε ανθρώπινες ζωές, όσο και στην οικονομική κατάσταση της χώρας. Το πρώτο lockdown επέφερε μέτρα προσωπικής ευθύνης και ασφάλειας, και φάνηκε ο κόσμος να πειθαρχεί ως επι το πλείστων σε αυτά. Έπειτα από το καλοκαίρι του 2020, ήρθε το δεύτερο κύμα του κορονοϊού με αποκλεισμό μόνο της εστίασης και του τουρισμού, μειώνοντας έτσι την οικονομική ζημιά κλείνοντας ξανά ολόκληρη την χώρα. Τόσο στο πρώτο, όσο και στο δεύτερο φυσικά lockdown πολλές επιχειρήσεις μπήκαν σε καθεστώς αναστολής όπως και αρκετοί εργαζόμενοι, και στις δυο περιπτώσεις το κράτος ενήργησε με ειδικές αποζημιώσεις. Την περίοδο της πανδημίας πολλοί εργαζόμενοι επίσης αναγκάζονται να προσαρμοστούν σε σύντομο χρονικό διάστημα σε νέους, διαφορετικούς τρόπους εργασίας, όπως από το σπίτι. Ταυτόχρονα και η απουσία κοινωνικών

αλληλεπιδράσεων και εκδηλώσεων μαζί με την αβεβαιότητα για τις εξελίξεις στον τομέα της υγειάς αλλά και της κοινωνίας γενικότερα δημιουργεί πολλά ψυχολογικά προβλήματα. Η συναισθηματική ισορροπία αποτελεί βασικό στοιχειών της ομαλής λειτουργίας μια κοινωνίας, πράγμα που είχε άμεσο αντίκτυπο και στο δεύτερο κύμα της πανδημίας. Εν έτη φυσικά 2022, γνωρίζουμε πως από τα μέσα του 2021 και μετά, ειδικά με την κυκλοφορία των εμβολίων η κατάσταση στην Ελλάδα εξομαλύνθηκε παρά τις δυσάρεστες απώλειες, όμως ο κοινωνικός ιστός δέχτηκε τεράστια πίεση κατά την περίοδο των δυο πρώτων κυμάτων της πανδημίας.

Σχετικά με το κομμάτι της έρευνας, τώρα προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

- Επιβεβαιώνεται με βάση τα δεδομένα της περιόδου εκείνης η ύπαρξη των κυμάτων στην πανδημία. Το πρώτο κύμα το ιού εμφανίζεται σε ποσοστό 100% του δείγματος των χωρών τον Μάρτιο του 2020, όπου αρχίζει και η παγκόσμια καταγραφή των κρουσμάτων. Η λήξη του πρώτου κύματος για 2 από τις 3 χώρες τοποθετείτε στο μήνα Ιουνίου, ποσοστό 66% ενώ για την Ελλάδα είναι ο μήνας Μάιος.
- Το δεύτερο κύμα παρουσιάζει μια διαφοροποίηση, καθώς για την Ελλάδα και την Ιταλία είναι ο μήνας Οκτώβριος και Σεπτέμβριος αντίστοιχα, ενώ για την Ισπανία ο μήνας Αύγουστος, άρα αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα πως η κάθε χώρα επηρεάστηκε από την κοινωνική και οικονομική της κατάσταση και η έναρξη του δεύτερου κύματος ήταν αποτέλεσμα της επιβολής και τήρησης μέτρων ή μη.
- Σχετικά με την σφοδρότητα του δεύτερου κύματος, αυτό αν και παρουσίασε μεγαλύτερη έξαρση και περισσότερα κρούσματα, είχε κατά συνέπεια περισσότερους θανάτους, αν και το πρώτο κύμα είχε επίσης ραγδαία αυξανόμενους θανάτους, είχε μικρότερη διάρκεια . Αυτό μάρτυρα την ετοιμότητα του συστήματος υγείας, την επαγρύπνηση των πολιτών, αλλά και την έρευνα που είχε συμβεί από τους επιστήμονες κατά το πρώτο κύμα. Οι κυβερνήσεις γνώριζαν τις οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες των περιοριστικών μέτρων, παρόλα αυτά όμως το δεύτερο κύμα είχε σφοδρότερα αποτελέσματα στον κόσμο.
- Αναλογικά με τις Ιταλία και Ισπανία, Ελλάδα παρά τον μικρότερο πληθυσμό παρουσίασε καλύτερα αποτελέσματα ως προς την διαχείριση της πανδημίας. Το πρώτο κύμα του κορονοϊού, θα λέγαμε πως βρήκε την χώρα πανέτοιμη και τον κόσμο υπάκουο στην τήρηση των μέτρων. Στο δεύτερο κύμα ίσως η κοινωνική χαλάρωση και η κοινωνική δυσπιστία σχετικά με τα εμβόλια και την επικινδυνότητα του ιού, να προκάλεσαν κενά στην άμυνα της χώρας κατά της πανδημίας, και το δεύτερο κύμα χτύπησε την χώρα σφοδρότερα.
- Σχετικά με την πληθυσμιακή πυκνότητα, αποδεικνύεται πως οι χώρες με μεγαλύτερη την πληθυσμιακή πυκνότητα, όπως στην περίπτωση της έρευνας η Ισπανία, παρουσίασε μεγαλύτερη

διασπορά στο μεγαλύτερο τμήμα των πρώτων δυο κυμάτων, με δεύτερη την Ιταλία και τρίτη την Ελλάδα.

- Στο γράφημα που απεικονίζεται ο ημερήσιος αριθμός εισαγωγής σε νοσοκομεία προκύπτουν δυο υποθέσεις, σχετικά με τα ερευνητικά ερωτήματα
  - ✓ Η επιβεβαίωση της θεωρίας των κυμάτων στην πανδημία του covid-19.
  - ✓ Η σφοδρότητα του δευτέρου κύματος, συγκλητικά με το πρώτο ως ανάγκη μεγαλύτερου συνόλου του κόσμου για εισαγωγή στα νοσοκομεία.

7. Αδυναμίες - Προτάσεις για μελλοντική ερευνά

Όσο ο Κορωναίος συνεχίζει να επεκτείνεται παρουσιάζεται ανάγκη σε πολλούς τομείς της κοινωνίας. Αρχικά στο κομμάτι της οικονομίας την αδυναμία των ελλείψεων που προέκυψαν στις εφοδιάστηκες αλυσίδες, καλείται να καλυφθεί με την χρήση σύγχρονων μεθόδων διανομών και μεγαλύτερης αυτάρκειας στην ελληνική αγορά. Πέρα τούτων η ανάγκη για σύγχρονη εξόπλιση της χώρας με ιατροφαρμακευτικό εξοπλισμό, προσωπικό και νέες μονάδες εντατικής θεραπείες ήταν, ζητούμενα που έκαναν ιδιαίτερη αίσθηση στην διάρκεια της πανδημίας. Επιπλέον η χρήση των συστημάτων ηλεκτρονικής διακυβέρνησης μας έδωσε νέες προοπτικές, αποσυμπιέζοντας παράλληλα το σύστημα δημόσιας διοίκησης της χώρας, και σε συνδυασμό με την εξ αποστάσεως διάσταση τόσο σε εργασία αλλά και εκπαίδευση, αποτελούν ζητήματα για συνεχή ανάπτυξη και μελέτη. Στο εμπορικό κομμάτι γίνεται φανερή πλέον η αναγκαιότητα της εναλλαγής των παραδοσιακών αγορών προς το ηλεκτρονικό εμπόριο. Για να μπορέσουν οι ελληνικές κυρίως επιχειρήσεις να διατηρήσουν ανταγωνιστικό προφίλ τα επόμενα χρόνια, αυτός είναι σημαντικός παράγοντας που πρέπει να εκμεταλλευτούν και να κερδίσουν έδαφος, ένας παράγοντας που ενώ έκανε αισθητή την εμφάνιση του το 2020 με αφορμή την πανδημία, καθώς δείχνει να εδραιώνεται στον χώρο του εμπορίου. Επιπλέον, καθώς ο covid-19 δεν γνωρίζει σύνορα και έχει άμεσο αντίκτυπο στην καθημερινότητα, στη σταθερότητα και ασφάλεια ούλων των εθνών ανά τον κόσμο, απαιτείται η άμεση ενίσχυση συλλογικών ερευνητικών δράσεων, σε τομείς όπως και η δημόσια υγεία, ώστε σε μια επόμενη πανδημία ολόκληρος ο πλανήτης να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει συλλογικά την απειλή. Πρόταση για μελλοντική έρευνα επίσης μπορεί να σταθεί και η ανάγκη δημιουργίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο ένας νέος μηχανισμός στήριξης, εξ' ολοκλήρου σχεδιασμένος για υγειονομικές κρίσεις και απειλές. Ένας μηχανισμός που θα είναι σε θέση να προασπίσει τα ευρωπαϊκά σύνορα και τους ευρωπαίους πολίτες από ανάλογες απειλές, με άμεση ανταπόκριση. Συμπερασματικά λοιπόν η προτάσεις για μελλοντική έρευνα πρέπει να οδηγηθούν τόσο στον τεχνολογικό τομέα που είναι πιο επίκαιρος από ποτέ αλλά και στην βελτίωση τόσο των υποδομών αλλά και των συλλογικών δράσεων, παίρνοντας ένα παράδειγμα από την παγκόσμια αυτή πανδημία.

Βιβλιογραφία

Abram L. Wagner. (2020). What Makes a “Wave” of Disease? An Epidemiologist Explains | The Pursuit | University of Michigan School of Public Health | Coronavirus | Infectious Disease | Epidemiology | Statistics | Research.

Anttiroiko, A. V. (2021). Successful government responses to the pandemic: Contextualizing national and urban responses to the COVID-19 outbreak in east and west. *International Journal of E-Planning Research (IJEPR)*, *10*(2), 1-17.

Berenson F. M., «Η σημασία της φιλοσοφίας του Ηρακλείτου», Μετάφρ. Κωνσταντίνος Βουδούρης. Ελληνική Φιλοσοφική Επιθεώρηση 2 (1985), 243-251.

Calma, J., 2020. The COVID-19 pandemic is generating tons of medical waste. The Verge,Mar 26, 2020.

Canton, L. G. (2019). Emergency management: Concepts and strategies for effective programs.

Capolongo, S., Rebecchi, A., Buffoli, M., Appolloni, L., Signorelli, C., Fara, G. M., & D’Alessandro, D. (2020). COVID-19 and cities: From urban health strategies to the pandemic challenge. A decalogue of public health opportunities. *Acta Bio Medica: Atenei Parmensis*, *91*(2), 13.

Chakraborty, I., & Maity, P. (2020). COVID-19 outbreak: Migration, effects on society, global environment and prevention. *Science of the Total Environment*, *728*, 138882.

Chatzinikolaou, D., Vlados, C., & Koutroukis, T. (2021, November). COVID-19 pandemic crisis: Accelerator or decelerator of the new globalization?. In *Scientific Workshop of the Department of Economics: Volume of Scientific Contributions* (pp. 13-24).

Cipollaro, L., Giordano, L., Padulo, J., Oliva, F., & Maffulli, N. (2020). Musculoskeletal symptoms in SARS-CoV-2 (COVID-19) patients. *Journal of Orthopaedic Surgery and Research*, *15*, 1-7.

Fadare, O.O., Okoffo, E.D., 2020. Covid-19 face masks: a potential source of microplastic fibers in the environment. Sci. Total Environ.

Frederickson, H. G., Smith, K. B., Larimer, C. W., & Licari, M. J. (2018). The public administration theory primer.

Grönlund, Å. (2004, August). State of the art in e-Gov research–a survey. In *International Conference on Electronic Government* (pp. 178-185). Springer, Berlin, Heidelberg.

Hornuss, D., Lange, B., Schroeter, N., Rieg, S., Kern, W. V., & Wagner, D. (2020). Anosmia in COVID-19 patients. *Clinical Microbiology and Infection*, *26*(10), 1426.
https://www.forbes.com/sites/tamarathiessen/2020/04/10/h.

Mohit Somani, Abhishek N. Srivastava, Shiva Kumar Gummadivalli, Aparna Sharma, Indirect implications of COVID-19 towards sustainable environment: An investigation in Indian context,Bioresource Technology Reports, Volume 11.

Mouratidis, K., & Papagiannakis, A. (2021). COVID-19, internet, and mobility: The rise of telework, telehealth, e-learning, and e-shopping. *Sustainable Cities and Society*, *74*, 103182.
Musolino, A. M., Supino, M. C., Buonsenso, D., Ferro, V., Valentini, P., Magistrelli, A., ... & Campana, A. (2020). Lung ultrasound in children with COVID-19: preliminary findings. *Ultrasound in medicine & biology*, *46*(8), 2094-2098.

Nugent, N., & Rhinard, M. (2015). *The european commission*. Macmillan International Higher Education.
ow-clean-air-cities-could-outlast-covid-19-lockdowns/#292a5e866bb5.

Petak, W. J. (1985). Emergency management: A challenge for public administration. *Public Administration Review*, *45*, 3-7.

Singh, N., Tang, Y., & Ogunseitan, O. A. (2020). Environmentally sustainable management of used personal protective equipment. *Environmental science & technology*, *54*(14), 8500-8502.

Taylor S. *The Psychology of Pandemics: Preparing for the Next Global Outbreak of Infectious Disease*. Newcastle upon Tyne, Cambridge Scholars Publishing, 2019.

Thiessen, T., 2020. How clean air cities could outlast COVID-19 lockdowns.

Wang C, Pan R, Wan X, Tan Y, Xu L, Ho CS, et al. Immediate psychological responses and associated factors during the initial stage of the 2019 coronavirus disease (COVID-19) epidemic among the general population in China. *Int J Environ Res Public Health* 2020; 17:1729.

Wilks, J. (2020). COVID-19 pandemic puzzle: tracing the origins of the new coronavirus. *Euronews, July, 7*.

ΤΕΡΖΗ, Ε. (2021). ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΥΜΑΤΩΝ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ COVID 19.

Web sources:www.statistics.gr
www.oecd.org
covid19.gov.gr
data.worldbank.org
ec.europa.eu
www.euromomo.eu
www.europarl.europa.eu
www.fema.gov
www.greekcommerce.gr
iobe.gr